

OBVESTILA ŠT. 12 – junij 2006

MEDNARODNO SODELOVANJE

Kongres FIAF 2006
Sestanek DLM Forum
Razstava Slovenska mesta skozi čas na Dunaju
Prvo zasedanje Evropske arhivske skupine v Bruslju
Obisk predstavnikov Arhiva Republike Slovenije v nekdanjih zveznih arhivih v Beogradu
Obisk predstavnikov Arhiva Republike Slovenije v Hrvaškem državnem arhivu
Zasedanje komiteja ICA/CPTA in seminar o reševanju poškodovanega fotografskega gradiva
Kongres Ekspedicija v evropsko kulturno dediščino, zbiranje, povezovanje in ohranjanje
COST G8 – nedestruktivne analize in testiranje objektov kulturne dediščine
Obisk Jugoslovanske kinoteke v Beogradu
Konferenca Nova odkritja o obveščevalnih službah v Nemčiji
Reka je življenje mesta – 14. mednarodni znanstveni simpozij ob dnevnih sv. Vida na Reki

EVIDENTIRANJE ARHIVSKEGA GRADIVA V TUJINI

Evidentiranje gradiva v arhivih Češke republike
Evidentiranje arhivskega gradiva v Vojnem arhivu Vojnoistorijskega instituta v Beogradu v letih 2005 in 2006
Evidentiranje arhivskega gradiva v Arhivu Srbije in Črne Gore

DELO ARHIVOV

Obisk arhivistov iz Vojnoistorijskega instituta v Beogradu v Arhivu Republike Slovenije
Radenci 2006
TELMEMOR delavnica
Konferenca XII. dnevi javnega prava in I. dnevi javnega sektorja
Razstava »Ko je umrl moj oče« v Mariboru
Razstava ob okrogli mizi o Pariški mirovni konferenci
Seminar Prenovljeni portal e-uprava in novi portal e-SJU
Delavnica o e-arhiviranju in varovanju informacij
Posvet K rezultatom usmerjeni finančni načrti
Posvet Urejanje javnih financ
Kadrovski forum javne uprave 2006
Dnevi delovnega prava in socialne varnosti
Seminar Bistvene novosti v Zakonu o javnih uslužbencih
Obvezna kvota zaposlovanja invalidov

Glavna urednica: Vida Bukovec
Lektorirala: Alenka Kačičnik Gabrič

MEDNARODNO SODELOVANJE

KONGRES FIAF 2006

Od 23.4. do 29.4.2006 je v Sao Paulu potekal 62. kongres Mednarodnega združenja filmskih arhivov (FIAF). Kongresa so se udeležili predstavniki 76 filmskih arhivov, kinotek in muzejev. Vseh udeležencev je bilo skupaj okrog 180.

Na svečani otvoritvi kongresa v nedeljo, 23.4.2006, v prostorih Cinematece Brasileira so zbrane udeležence kongresa nagovorili Eva Obranz, predsednica FIAF, Orlando Senna, sekretar za avdiovizualne medije na Ministrstvu za kulturo Brazilije, Joao Batista de Andrade, sekretar za kulturo države Sao Paulo, Thomaz Farkas, predsednik sveta Cinematece Brasileira in Carlos Wendel de Meilhaes, direktor Cinemateca Brasileira.

V ponedeljek, 24.4.2006, in v torek, 25.4.2006, je v prostorih kinematografa Cinesesc potekal **simpozij** z naslovom **Digitalna projekcija**. Simpozij so pripravili tehnična komisija FIAF, Cinemateca Brasileira in zunanji strokovnjaki. Preko digitalnega projektorja so bili predvajani kopirani in obnovljeni filmi v HD (high definition) in DI (digital images) tehniki. Govora je bilo tudi o digitalnih formatih, ki naj bi omogočili dolgotrajno varstvo. Posamezni tuji strokovnjaki so poudarili pomembnost digitalne obnove zvoka in izpostavili prednosti pred klasičnim kemičnim postopkom.

Prvi **delovni sestanek (Workshop 1)** v sredo, 26.4.2006, je bil posvečen avtorskim pravicam (copyright) v povezavi z definicijo »primerne uporabe« (»fair use«). Posvet je organizirala Komisija FIAF za program in dostop do zbirk (Programming&Acces to Collection Commission). Zbirke filmov, ki jih hranijo arhivi, se hranijo in varujejo na stroške le-teh. Brez obnove, kopiranja in varstva bi filmi čez nekaj desetletij izginili. V tem trenutku mora arhiv v večini primerov prositi nosilca avtorskih pravic za dovoljenje, da lahko predvaja film, čeprav samo za izobraževalne in kulturne namene, ter mu plačati del denarja od prodanih vstopnic. Zato je nujno potrebno, da arhivi preko FIAF-a nastopijo enotno v pogajanjih z nosilci avtorskih pravic.

Isti dan popoldne je potekal **drugi delovni sestanek (Workshop 2)** z naslovom Situacija filmske dediščine v arhivih Iberske Amerike. V poročilu o stanju varstva in zaščite filmskega gradiva, ki so ga pripravili na podlagi vprašalnika v Cinemateca Brasileira, je prikazano realno stanje ter program dela v prihodnje.

Na **tretjem delovnem sestanku (Workshop 3)** Komisije FIAF za katalogizacijo in dokumentacijo (FIAF Cataloguing and Documentation Commission) v četrtek, 27.4.2006, so bili predstavljeni različni projekti digitalizacije fotografij, posterjev in periodike v posameznih arhivih.

Istočasno je v drugem prostoru potekal **četrti delovni sestanek (Workshop 4)** z naslovom Blowin' in the Wind: upravljanje filmskega arhiva v obdobju sprememb (film archive management at a time of change), o izzivih arhiva, s katerimi se ta srečuje pri velikih strukturnih in operacijskih spremembah.

Popoldne je bil za udeležence organiziran izlet v mesto Embu das Aertes v neposredni bližini Sao Paula.

V petek, 28.4.2006, je potekal **Forum drugega stoletja (Second Century Forum)** z naslovom Vloga FIAF: važnejše prioritete (The Role of FIAF: The Major Priorities). Jose Manuel Costa je v svojem prispevku polemično razpravljal o ponovni ustanovitvi (Re-foundation) FIAF-a in to zaradi tega, ker naj bi FIAF v zadnjem času začel izgubljati svojo indentiteto. V drugem prispevku je Patrick Loughney izpostavil naslednje prioritete: 1. vprašanje identitete, 2. vprašanje legalnosti in 3. vprašanje digitalizacije.

Sobota, 29.4.2006), je bila namenjena **zasedanju Generalne skupščine (General Assembly)**. Kot novi polnopravni član je bil na tajnem glasovanju potrjen Nacionalni center **Oleksandra** Dovženka (Oleksandr Dovzhenko National Centre) iz Kijeva.

Komisija za katalogizacijo in dokumentacijo, Komisija za program in dostopnost zbirk ter Tehnična komisija so podale svoja poročila. Z mesta predsednika Tehnične komisije je odstopil Alfonso del Amo zaradi prezasedenosti in predlagal za svojega naslednika Thomasa C. Cristensena. Prav tako je odstopil Kjell Billing z mesta predsednika Komisije za program in dostopnost zbirk in predlagal za naslednika Antti Alanena.

Delovna skupina za strategijo bo do kongresa v Tokiu leta 2007 pripravila strateški plan delovanja FIAF.

Leta 2007 bo **Poletno filmsko šolo FIAF (FIAF Summer School)** organizirala **Cineteca del comune di Bologna**. V njej bo prostora za okrog 30 udeležencev, ki se bodo seznanili z varstvom in obnovo filma ter novimi tehnologijami in nosilci. Šolnina je določena v višini 1500 EUR za posameznega udeleženca. Prijave je potrebno poslati do novembra leta 2006. Predstavnik Arhiva Republike Slovenije/Slovenskega filmskega arhiva (ARS/SFA) je seznanil prisotne, da bosta ARS/SFA in Slovenska kinoteka predvidoma do jeseni leta 2006 izdali knjigo referatov s simpozija, ki je potekal na kongresu v Ljubljani leta 2005.

Sprejeti in potrjeni so bili datumi naslednjih kongresov v **Toku leta 2007, Parizu leta 2008** in **Buenos Airesu leta 2009**. Željo po organizaciji kongresa po letu 2009 so izrazili **Pretorija, Santiago di Chile, Canberra in Oslo**.

V času kongresa so potekale tudi kino predstave digitalno obnovljenih filmov.

Predstavniki petih evropskih podjetij so v času kongresa v prostorih Cinemateca Brasileira razstavljali svoje proizvode, namenjene varstvu, zaščiti in obnovi filmske dediščine.

Vladimir Sunčič

SESTANEK DLM FORUMA, Dunaj, od 4. do 5. aprila 2006

DLM organizira letno dve srečanja članov. Zberejo se posamezniki in organizacije iz javnega in zasebnega sektorja, ki so vključeni v upravljanje in arhiviranje elektronskih dokumentov. Gre za izmenjavo informacij, tehnologije in prenosa znanja, izobraževanja in izpopolnjevanja ter raziskovanj.

Spomladanskega sestanka na Dunaju smo se iz Arhiva Republike Slovenije udeležili Jože Škofljanec, Aleksandra Mrdavšič in Suzana Felicijan Bratož.

Tema je bila uvajanje elektronskega sistema za upravljanje dokumentarnega gradiva in dolgoročno obnavljanje strojno berljivih oblik dokumentov. Svoje izkušnje so nam predstavili vodilni strokovnjaki s področja informacijske tehnologije, arhivistike in prava iz Velike Britanije, Nemčije, Francije, Norveške, Estonije, Belgije. Osnovna tematika sestanka je bila razdeljena v tri sklope: uvajanje in usposabljanje, izmenjava podatkov za arhiviranje in združljivost z aplikacijami ter skladnost s predpisi. Pred skupnim zasedanjem naslednjega dne je bilo najprej organizirano delo po skupinah. Udeleženci smo se razdelili v tri skupine, ki so obravnavale Moreq 2, elektronsko arhiviranje (sistem zahtev za arhive) ter izobraževanje in usposabljanje. Jože je vodil delavnico o elektronskem arhiviranju, Aleksandra se je vključila v izobraževanje, sama pa sem poslušala pojasnila zahtev in določanje kriterijev za izvajanje 5. poglavja Moreqa (Model zahtev za upravljanje elektronskih dokumentov), ki se nanaša na roke hrambe, odbiranje in izločanje arhivskega gradiva iz dokumentarnega gradiva.

Razmišljanja vseh predavateljev so bila izredno zanimiva, teoretično so prinašala nove rešitve pri uvanjanju elektronskega arhiviranja. Vendar glede na posebnosti pri poslovanju z dokumentarnim gradivom v posameznih državah ni možna enotna rešitev, ampak morajo posamezne države sistem upravljanja elektronskih dokumentov in dolgodobno elektronsko arhiviranje prilagoditi svoji tradiciji in posebnostim pisarniškega poslovanja.

Veljavnost elektronskega podpisa je še vedno pereča problematika pri dolgodobnem elektronskem arhiviranju, saj njegova obstojnost ni združljiva z rešitvami, ki jih prinašajo nosilci za dolgodobno hrambo. Pravno daje verodostojnost dokumentu le podpis.

Prevladalo je mnenje, da je le čas tisti odločujoči faktor, ki bo prinesel ustrezno rešitev.

Na sestanku so bili sprejeti naslednji zaključki:

- V Morequ 2 morajo biti kriteriji za izvajanje zahtev Moreqa jasno določeni, da bo razvijalec programa točno vedel, kaj se od njega pričakuje in uporabnikom izdelal prijazen in funkcionalen sistem za upravljanje elektronskih dokumentov. Produkt mora biti potrjen z žigom, obdavčen in prilagojen posebnostim posamezne države;

- Izobraževanje in usposabljanje za upravljanje elektronskih dokumentov naj bo organizirano v treh nivojih – osnovno izobraževanje, univerzitetno izobraževanje in poklicno dopolnilno izobraževanje na raznih seminarjih in tečajih.

Glede uvajanja elektronskega arhiviranja ostaja odprtih še mnogo vprašanj, o katerih bo tekla beseda tudi na naslednjem, jesenskem sestanku v Helsinkih.

Suzana Felicijan Bratož

RAZSTAVA SLOVENSKA MESTA SKOZI ČAS NA DUNAJU

9. maja 2006 ob 17. uri je bila v Avstrijskem državnem arhivu na Dunaju / Österreichisches Staatsarchiv, Nottendorfer Gasse 2, otvoritev razstave Slovenska mesta skozi čas / Slowenische Städte durch die Zeit, ki jo je za gostovanja v tujini pripravil Arhiv Republike Slovenije (avtorja mag. Vladimir Kološa in Andrej Nared, oblikovalec Dane Petek). Lepo pripravljene otvoritve se je udeležilo veliko število obiskovalcev, med njimi precej Slovencev, ki živijo na Dunaju. Nagovorila sta jih generalni direktor Avstrijskega državnega arhiva, dvorni svetnik prof. dr. Lorenz Mikoletzky, in direktor Arhiva Republike Slovenije doc. dr. Matevž Košir.

Razstava je namenjena občinstvu, ki o Sloveniji relativno malo ve in postreže z osnovnimi zgodovinskimi in geografskimi podatki o Sloveniji, osrednji del pa predstavlja zgodovinski razvoj 16 slovenskih mest od srednjega veka do zadnjih let 20. stoletja. Glavno besedo smo pri tem prepustili najrazličnejšim upodobitvam: vedutam mest v različnih grafičnih in risarskih oziroma slikarskih tehnikah (bakrorez, jedkanica, litografija, ksilografija, risba, gvaš, olje, akvarel) od začetka 16. do konca 19. stoletja, katastrskim in drugim načrtom, starejšim razglednicam in fotografijam.

Ker je bil sicer zelo praktični in dobro opremljeni arhivski razstavni prostor premajhen za vseh 53 razstavnih panojev, smo morali pri postavitvi narediti izbor in izločiti nekaj manjših, manj pomembnih mest. K panojem smo pripravili podnapise v nemščini in spremljajoči razstavni katalog. Razstavljene reprodukcije so posrečeno dopolnili originalni dokumenti iz Avstrijskega državnega arhiva, predvsem karte in načrti.

Razstava je bila na ogled do 28. julija. Za prihodnje leto načrtujemo podobno postavitev v Bavarskem glavnem državnem arhivu v Münchnu.

PRVO ZASEDANJE EVROPSKE ARHIVSKE SKUPINE V BRUSLJU

Dne 28. 04. 2006 je prišlo do prvega plenarnega srečanja Skupine evropskih arhivistov (European Archives Group oz. EAG). V "Priporočilu sveta o prednostnih dejavnostih za večje sodelovanje na področju arhivov v Evropi" z dne 14. novembra 2005 je zapisano, da mora EAG zagotoviti sodelovanje in usklajevanje v splošnih zadevah v zvezi z arhivi in spremljati delo, opredeljeno v "Poročilu o arhivih v razširjeni EU" z dne 6. maja 2003, ter spremljati zlasti pet prednostnih dejavnosti oz. ukrepov, ki so zapisani v „Priporočilu sveta«, in sicer: varovanju arhivov pred poškodbami, digitalnih arhivov ter digitalizacije, internetnega portala za dostop do arhivskega gradiva v EU, nacionalnih zakonodaj in zakonodaj EU (podatkovne baze) ter preprečevanja kraj arhivskega gradiva. Po treh letih dela naj bi EAG napisala tudi poročilo o napredku pri izvajanju omenjenih prednostnih ukrepov. Kakšni naj bodo njena struktura, metodologija dela in delovni program za obdobje 2006-2008, pa je bilo med drugim dorečeno šele na prvem plenarnem srečanju.

Srečanja so se udeležili strokovnjaki iz petindvajsetih držav članic EU, predstavniki Komisije in po en predstavnik od preostalih štirih institucij Unije. Kot opazovalca sta bila povabljeni tudi dva strokovnjaka iz prihodnjih držav članic, Bolgarije in Romunije. Srečanju je predsedovala Komisija, ki ga je tudi financirala.

V prvem delu srečanja so se prisotni dotaknili različnih aktualnih vprašanj: pri članstvu v delovnih skupinah in financiranju njihovega dela Komisija ne izključuje možnosti oblikovanja še kake poleg petih zastavljenih delovnih skupin. Govora je bilo o odnosu med EAG in EBNO (European Board of National Archivists) ter o tem, da bodo tema prihodnje publikacije INSAR, ki bo izšla novembra 2006, elektronski dokumenti. Za to področje namreč Komisija kaže veliko zanimanje, kot tudi za to, da bi arhivi, muzeji ter knjižnice med seboj čim več sodelovali. V zvezi s pisanjem triletnega poročila o napredku pa je bilo rečeno, da je potrebno do konca leta 2006 sestaviti uredniško skupino, v kateri bo po en član iz vsake delovne skupine.

Drugi del srečanja se je nanašal na program dela EAG za leto 2006-2008. Sem so spadale predstavitve dela različnih delovnih skupin. Dr. Hartmut Weber je v imenu Nemškega zveznega arhiva v Koblenzu prebral prispevek z naslovom „Katastrophenvorsorge für Archive“. Ian Macfarlane je kot predstavnik Nacionalnega arhiva Velike Britanije govoril o tekočem in prihodnjem delu organizacije DLM Forum. Tomas Lidman, predstavnik Švedske, je govoril o tekočem in prihodnjem delu delovne skupine, ki se ukvarja s krajo arhivskega gradiva. Njegovo predstavitev je dopolnila Christine Martinez, predstavnica Francije, ki je govorila o pravni podlagi njihovega dela.

S predstavitvijo sta nato nadaljevala dva predstavnika Komisije: Marc Maes je prebral prispevek na temo „Public Acces to EU Documents“, Yvo Volman pa je govoril o projektu digitalnih knjižnic „The digital libraries initiative: The envisaged role of archives and funding possibilities“. Christine Martinez je kot zadnja na srečanju predstavila delo skupine za zakonodajo.

Naslednji sestanek EAG, kjer se bo diskusija nadaljevala, bo v Bruslju konec novembra 2006.

OBISK PREDSTAVNIKOV ARHIVA REPUBLIKE SLOVENIJE V NEKDANJIH ZVEZNIH ARHIVIH V BEOGRADU, od 21. do 23. maja 2006

Direktor arhiva dr. Matevž Košir in namestnik Marjan Zupančič sva obiskala Arhiv Srbije in Črne Gore, kjer sva se pogovarjala s pomočnikom direktorja Miladinom Miloševićem in sodelavci. Naslednji dan sva bila v Diplomatskem arhivu pri Ministrstvu za zunanje zadeve Srbije in Črne Gore, kjer naju je sprejel vodja arhivskega oddelka Goran Stojković s sodelavci. Tretji dan pa sva bila na razgovoih z vodjo Vojnega arhiva pri Ministrstvu za obrambo Srbije in Črne Gore Draganom Krsmanovićem in sodelavci.

Tema pogovorov je bila evidentiranje slovenskih ekspertov v imenovanih arhivih, ki evidentirajo gradivo in pridobivajo podatke o fondih in zbirkah na podlagi Sporazuma o nasledstvu bivše SFRJ – priloga D. Prav tako smo se pogovarjali o našem nadaljnjem sodelovanju na področju arhivske dejavnosti.

Marjan Zupančič

OBISK PREDSTAVNIKOV ARHIVA REPUBLIKE SLOVENIJE V HRVAŠKEM DRŽAVNEM ARHIVU, Zagreb, 25. maj 2006

Direktor arhiva dr. Matevž Košir, namestnik Marjan Zupančič in vodja tehnične službe Marjan Dobernik smo obiskali Hrvaški državni arhiv. Tema razgovorov je bila izmenjava izkušenj pri izdelavi seznama zahtev po arhivskem gradivu in seznama skupne arhivske dediščine na podlagi Sporazuma o nasledstvu bivše SFRJ – priloga D. Ob tem smo si ogledali tudi laboratorije Hrvaškega državnega arhiva. Posebej nas je zanimala naprava za skeniranje mikrofilmov. Naši sogovorniki so bili direktor Hrvaškega državnega arhiva dr. Stjepan Čosić, njegov namestnik Jozo Ivanović in vodja tehničnih služb Zvonko Baričević.

Matjan Zupančič

ZASEDANJE KOMITEJA ICA/CPTE IN SEMINAR O REŠEVANJU POŠKODOVANEGA FOTOGRAFSKEGA GRADIVA, Praga, 29. maja do 2. junija 2006

V Pragi je potekalo zaključno srečanje komiteja za konserviranje arhivskega gradiva pri Mednarodnem arhivskem svetu MAS (ICA/CPTE) v podaljšanem obdobju 2000-2006. V povezavi s tem dogodkom je v Nacionalnem tehničnem muzeju v Pragi prva dva dneva potekal seminar in delavnica na temo reševanje poškodovanega (poplavljenega) fotografskega gradiva. Ostale dni pa je zasedal komitej.

Seminarja in delavnice smo se udeležile Jedert Vodopivec, Tatjana Rahovsky Šuligoj in Stanka Grkman, zasedanja komiteja pa Jedert Vodopivec.

Program seminarja:

29. maj 2006

- Katerina Šupova, Nacionalni tehnični muzej v Pragi (National Technical Museum in Prague); Ustanovitev in razvoj konservatorskih prostorov za sušenje poplavljenega gradiva v Nacionalnem tehničnem muzeju v Pragi in postopki sušenja zamrznjenega gradiva (The establish and progress of the drying workplace of the National Technical Museum in Prague-the working procedures of the hand drying of frozen records). Predstavljeno je bilo katastrofalno stanje poplavljenega gradiva (poplave na Češkem 2002), plan in postopki reševanja (sušenje v "sendviču").

- Bertrand Lavedrine, direktor Centra za raziskave in konserviranje grafičnih dokumentov, Pariz (Director of Recherche Centre on Conservation of Graphic Documents, Paris); Splošna navodila (predstavitev) in odgovori pri poškodbah poplavljenega gradiva (General introduction on water damaged photographs and responses). Predstavljano je bilo reševanje poplavljenih fotografskih kolekcij in rezultati raziskav različnih načinov sušenja in dezinfekcije.

- František Sysel, konservator fotografij, Kromeriž (Conservator of the photographs, Kromeriž); Izkušnje pri konserviranju fotografij, poškodovanih ob poplavah leta 2002 na Češkem (The experiences with conservation of the photographs damaged by flood on 2002 in Czech Republic). Izpostavil je svoj pogled na reševanje fotografskega gradiva. Kot vsi je tudi on opozarjal na problem količine, prostorske stiske in zahtevnosti gradiva.

- Ted Steemers, vodja prezervacije v Nacionalnem arhivu v Hagu (Head of Preservation of National Archives in the Hague); Izvedba pripravljenega plana ob katastrofah (The disaster preparedness plans implementation). Predstavil je vse večje svetovne naravne katastrofe in njihove posledice. Opozoril je na pomembnost priprave plana reševanja poškodovanega gradiva in njegovo zanesljivo in natančno izvajanje ne glede na velikost katastrofe.

- Marie-Terese Varlamoff, direktor Mednarodne zveze knjižničnih združenj (Director of The International Federation of Library Associations – Preservation and Conservation – IFLA PAC); Osnovni vodnik za pripravo plana rešitve pri katastrofah s stališča IFLE (Basic Guidelines for Establishing a Disaster Plan: IFLA Viewpoint).

- Ted Steemers, vodja prezervacije v Nacionalnem Arhivu v Hagu (Head of Preservation of National Archives in the Hague); Program konserviranja negativov na acetatni osnovi v Nacionalnem Arhivu v Hagu (The acetate negatives conservation program of the National Archives in the Hague). Predstavljeni so bili ukrepi ob zaznavi "vinegar sindroma" (sindrom kislosti, ki opozarja na razpad acetatnih negativov).

Program delavnice:

30. maj 2006

Clara C. von Waldthausen, fotorestavrador iz Nizozemske (Fotorestauratie Atelier C.C. von Waldthausen); Delavnica o reševanju poplavljenega fotografskega gradiva (Workshop of water damaged photographs).

V prvem teoretičnem delu nam je predstavila tipe in strukturo različnega fotografskega gradiva, dejavnike, ki vplivajo na njihovo propadanje (temperatura, relativna vlažnost, svetloba, onesnaženost zraka, slabo hranjenje), oblike propadanja fotografij in načine reševanja poplavljenega fotografskega gradiva (sušenje na zraku, zmrzovanje-sušenje na zraku, freeze drying).

V drugem, praktičnem, delu smo najprej sami prepoznali različne tipe fotografij s pomočjo referenčne karte in lupe. Nato smo simulirali poplavo 5000 enot fotografskega gradiva in mu izbrali primerne postopke reševanja.

Zasedanje komiteja

31. maj, 1. in 2. junij 2006

Zasedanja komiteja za konserviranje arhivskega gradiva pri Mednarodnem arhivskem svetu MAS (ICA/CPTe) se je udeležilo 12 rednih članov (3 so bili opravičeno odsotni) in voditeljica seminarja o reševanju poplavljenega fotografskega gradiva Clara von Waldhausen. Ker je bilo zasedanje zadnje v tem mandatnem obdobju, smo obravnavali dosedanje delo in aktivnosti ter oblikovali predlog nadaljevanja dela po delovnih skupinah. Komiteju je bila predstavljena aprila izdana IFLA publikacija »Navodila za ukrepanje ob nesrečah«, pri kateri smo sodelovali tudi člani komiteja. Člani smo se strinjali z njeno uporabnostjo in popolno prenosljivostjo tudi na arhivsko področje. Zato smo predlagali, da bi bila dostopna tudi na spletni strani MAS in da člani poskrbimo za prevode v druge jezike.

Večino časa smo posvetili uskladitvi besedila »Navodila za razstavljanje arhivskega gradiva«, ki naj bi izšla še letos novembra in bodo objavljena prav tako na spletni strani MAS.

Še pred tem smo člani dolžni dokončno izoblikovati poglavja in jih pripraviti za objavo do konca poletja.

V sredo popoldan, 31. maja, smo si v okolici Prage ogledali industrijski obrat sušenja arhivskega gradiva firme Belfor, kjer že dve leti kontinuirano poteka masovno vakuumsko sušenje poplavljenega arhivskega gradiva različnih ministrstev. Predvidevajo, da bo celotna količina, ki sedaj še zamrznjena čaka, posušena do leta 2008. V petek popoldan, 2. junija 2006, pa smo si v češkem nacionalnem arhivu ogledali tudi masovni postopek dezinfekcije z etilen oksidom.

Stanka Grkman

Tatjana Rahovsky Šuligoj

Jedert Vodopivec

KONGRES EKSPEDICIJA V EVROPSKO KULTURNO DEDIŠČINO. ZBIRANJE, POVEZOVANJE IN OHRANJANJE, Salzburg, od 21. do 22. junija 2006

Ob koncu avstrijskega predsedovanja Evropski skupnosti je salzburški raziskovalni inštitut pripravil kongres z naslovom Ekspedicija v evropsko kulturno dediščino. Zbiranje, povezovanje in ohranjanje, ki je potekal v Rezidenci, sedežu nekdanjih salzburških nadškofov v Salzburgu.

Referati, ki so jih pripravili eminentni raziskovalci iz Avstrije, Nemčije, Danske, Francije, Velike Britanije, Belgije, Luksemburga, Švice, Izraela, ZDA, Nizozemske in Finske, ki se že pripravljajo na naslednje podobno srečanje, so bili predstavljeni po panelnem sistemu, zato ni bilo mogoče osebno spremljati vseh, je pa moderatorica zadnjega skupnega panela na kratko povzela vsa predavanja.

Referenti so se v prvi vrsti posvečali predvsem digitalizaciji knjižničnega gradiva, saj je osnovni cilj projektov digitalizacije kulturne dediščine vzpostavitev evropske digitalne knjižnice. Nekateri so v svojih predstavitev tudi z imenom omenili projekte skeniranja knjižničnega gradiva, ki jih ponekod v Evropi že izvajajo in uporabljajo za to projektirane programe (Delos, Michael, Tel-me-mor), praktično pa ni noben od njih pokazal nobenega. V glavnem se vse v projekte vključene institucije ukvarjajo s skeniranjem starejših knjig, saj še nikjer niso zagrizli v jabolko sprememb zakonodaje o avtorskih pravicah in intelektualni lastnini, s katero bi omogočili skeniranje novo natiskanih knjižnih izdaj.

Skeniranja arhivskega gradiva se je dotaknil le en referent, Gerald Theimer, zaposlen v avstrijskem državnem arhivu na Dunaju. Povedal je, da je digitalizacija arhivskega gradiva nekoliko drugačna od digitalizacije knjig, predvsem pa priprave na skeniranje arhivskega

gradiva v prvi vrsti zahtevajo najprej skrbno pretehtanje zahtev uporabnikov, ohranjenosti oz. poškodovanosti za skeniranje predvidenega gradiva, zahtevno valorizacijo tega gradiva in ekonomsko upravičenost skeniranja določenega gradiva. Tudi sama priprava gradiva za izvajanje skeniranja je ponavadi veliko zahtevnejša kot priprava knjižničnega gradiva. Kongres se je končal s sklepi, da se je zaradi multikulturalnosti Evrope še naprej treba učiti jezikov, saj je z neprestanim dogovarjanjem in iskanjem skupnih rešitev veliko manjša možnost podvajanja dela, nesporazumov ali celo sporov, učinki dela pa so boljši. Vsem udeležencem se je na koncu za udeležbo zahvalil tudi predstavnik zveznega Ministrstva za izobraževanje, znanost in kulturo, Fincem pa zaželel uspešno nadaljevanje njihovega dela pri predsedovanju Evropski skupnosti.

Alenka Kačičnik Gabrič

COST G8 – NEDESTRUKTIVNE ANALIZE IN TESTIRANJE OBJEKTOV KULTURNE DEDIŠČINE, Nikozija, Ciper, od 18. do 20. maja 2006

Na Intercollegu v Nikoziji na Cipru je potekal sklepni simpozij in zasedanje COST akcije G8 (**C**ooperation in Science and **t**echnology), posvečeno nedestruktivnim analizam in testiranju objektov kulturne dediščine, ki jo finančno podpira Evropska unija. Dogodka se je poleg številne ciprske zasedbe udeležilo še okoli 40 raziskovalcev, ki smo sodelovali v COST G8 bodisi kot nacionalni delegati, koordinatorji delovnih skupin, eksperti ali raziskovalci v mednarodni COST G8 STMS izmenjavi. COST akcija G8 je bila ustanovljena leta 2000 z mandatom 5 let, ki je bil podaljšan za leto dni, to je do 2006. Vodila jo je prof. dr. Annemie Adreaens, prof. analitske kemije iz Univerze v Gentu.

Glavna naloga COST G8 je bila izboljšati zaščito in konserviranje kulturne dediščine z dvigom znanja in razumevanja o predmetih s pomočjo nedestruktivnih metod in analiz. Raziskovalno delo v tej akciji, naj bi bilo plod enakopravnega sodelovanja in raziskovanja med strokovnjaki naravoslovnih in družboslovnih področij (npr. fiziki, kemiki, restavradorji, zgodovinarji, arheologi, umetnostnimi zgodovinarji in drugi). V sklopu akcije G8 je delovalo šest delovnih skupin:

WG1: Tehnologija in izvornost likovnih del (Technology and Authentication of Works of Art)

WG2: Izvor in provenienca (Origin and provenance)

WG3: Poškodovanost objektov in njihova morebitna razgradnja (Degradation processes, corrosion, weathering)

WG4: Zaščita in konserviranje (Preservation and Conservation)

WG6: Razvoj analitskih metod (Development of Analyses Procedure)

WG7: Raziskave kumranske kulture in materialnih, ostankov povezanih s kumranskimi rokopisi (Bio and material Culture at Qumran, the site of the Dead Sea scrolls)

Iz Slovenije smo se dogodka udeležili: dr. Žiga Šmid iz Univerze v Ljubljani, Fakultete za fiziko, nacionalni predstavnik in sokoordinator delovne skupine št 2 (WG2 – Origin and provenance), dr. Mateja Kos, kustosinja Narodnega muzeja Slovenije in nacionalna predstavnica, sodelujoča prav tako v delovni skupini št. 2, ter podpisana Jedert Vodopivec, koordinatorica za organske materiale delovne skupine št. 3 (WG3 – Degradation processes, corrosion, weathering). Vsi trije smo tudi aktivno sodelovali s predavanji in posterjem. Skupaj s Christianom Degringyem, koordinatorjem za anorganske materiale WG3, sva predstavila

predavanja o vplivu razgradnih procesov, korozije in klimatskih razmer na objekte premične kulturne dediščine (Degradation Process, Corrosion and Weathering of Museum Artifacts: An Interdisciplinary Field Greatly Supported by COST Action G8). Mateja Kos je predstavila prispevek, ki je plod interdisciplinarnega sodelovanja z Žigo Šmidom in Koenom Janssenom iz Univerze v Antwerpnu, o rezultatih analiz steklenih objektov narejenih v beneški maniri (Analyses of Facon de Venice Glass), Žiga Šmid pa poster o karakterizaciji in koncentracijskih meritvah na kovinskih objektih. Vsa predavanja in posterji so objavljeni v zborniku povzetkov (COST Action G8 Non-destructive Analyses and Testing of Museum Objects, Programme and Abstract Book, Intercollege, Nicosia – 18-20 May 2006), vse predavitve in končno poročilo pa bo v kratkem dostopno na spletni strani: <http://srs.dl.ac.uk/arch/cost-g8>.

Jedert Vodopivec

OBISK JUGOSLOVANSKE KINOTEKE V BEOGRADU, od 15. do 18. januarja 2006

V skladu z dobrim sodelovanjem med Slovenskim filmskim arhivom pri Arhivu Republike Slovenije in Jugoslovansko kinoteko so sodelavci Lojz Tršan, Tatjana Rezec Stibilj in Roman Marinko obiskali Beograd, da bi se z vodstvom dogovorili o nadaljnem sodelovanju, identifikaciji vsebin naslovov iz katalogov, pregledu filmov iz takoimenovanega Kraljevskega fonda, v katerih naj bi bile točke in posnetki o Sloveniji in Slovencih ter prevzemu izvornikov slovenskega celovečernega filma.

Ob tem podajamo podrobne opise dveh filmov o Sloveniji in nemškega filma, ki prikazuje Koroško.

Jugoslavija, zemlja kontrasta, 1932-1934, producent Jugoslovanski prosvetni film

Začne se z napisom v angleščini The Eastern margin of the Alps Slovenia. The paradise top mountaineers and sportsman. Sledijo kadri Julijskih alp, Golice z narcisami, planinci, ovčarji pod Jalovcem, ob jezerih, kjer so kasneje snemali znan prizor iz filma Kekec ter nabiranje narcis. Naslednji napis v angleščini je The walley of meadows s prizori koscev, grabljic in spravila sena na voz. Tretji napis je Harvesting the wines s prizori trgatve, mletja grozdja, potem sledi napis How of the wine by train to the cities z vožnjo vinskih sodov s konjsko vprego, nakladanje na vlak in prikazom viničarske hiše na Štajerskem. Sledi napis Celje s posnetki mesta iz starega gradu, Rimskih toplic z bazenom, kopalcev, skokov v vodo, cerkve, gradu in kmečke hiše. V naslednjem delu so rudnik, tovarniški dimniki in napis Trboveljska premogokopna družba ter sprevod redovnic. V predzadnjem delu sta jugoslovanska princa Tomislav in Andrej na smučanju s sestrično Jelisaveto ter psom, princa z lopatami v snegu in napisom Expert Expert mud pie makers. V zadnjem delu je panorama Bleda s hoteli, otokom, pletnami, in kopaljščem ter pogled na Kranj med vožnjo vlaka.

Jugoslavija vas zove, 1940

Prihod vlaka na Gorenjsko, harmonikar in narodne noše, nabiralci rož na travniku, planinec, preden odtrga rožo očnico oziroma planiko, plezalec alpinist, gozdni delavci z žago, kozorog,

lovci, ovčar, Bled s čolnom pletno, parkom, naslonjači ob jezeru, portir odpira vrata avtomobila, pogled s kavarne na jezero, notranjost kavarne s prikazom sodobnega družabnega življenja: pitjem kave, branjem časopisa, kartanjem in kajenjem, ter prikaz drugih turistično rekreativnih možnosti: kopanja, vožnje s čolni, skoki v vodo s saltami, tenisom, namiznim tenisom, golfom, s poziranjem lepotic in kraljevega dvorca, nato Bohinj z jezerom in cerkvijo sv. Janeza, izletniki, slapom Savica, narodnimi nošami, in konjsko vprego, Ljubljana z notranjostjo Stolnice, Robbovim vodnjakom, panoramo z nebotičnika z Gradom, Prešernovim spomenikom, panoramo z gradu, Tromostovje in blagovnica, Nebotičnik, Tivoli z Jakopičevim drevoredom, promenado in otroško igro, kopališče Ilirija z tekmo vaterpola, skoki v vodo s stolpa, tekmo v plavanju, in posebnimi skoki, kjer so se skakalci ob robu bazena eden drugega držali za gležnje in »verižno« poskakali v loku v bazen.

Kerentenland, 1939-1940, produkcija Tobisfilm, 421 m, čb, zvočni
Kärntenland von Grossglockner zum Wörthersee
Scn, rez, Max Zehenthaler
Kam, Hainz Schewerddthfleger
Skl, Alber Fischer

Avto, slap, jezera Koroške, krave, samostan v Millstadtu, langobardsko stopnišče, dvor knezov Porzia, grad Visoka Ostravica, srednjeveško mesto Breže, vodnjak, koroški vojvodski prestol, Gospa Sveta s cerkvijo, hiša sv. Skrivnosti iz gotske dobe, rimski nagrobniki iz Virunuma, grabljice in žanjice, zlaganje snopov, otroka s psom, kurami in prikazom podeželjskega vzdušja, starec, čolnarji in ribiči z mrežo, perice, narodne noše, veselica ob žegnanju v Maria Wörth s pivom, plesom, lectovimi srci in citrami, tekmovanje v veslanju, jadralska regata, turistične ladjice, hoteli, grad, smučanje na vodi, streljanje z lokom, golf, ritmična gimnastika, kopalci in tobogan na Vrbskem jezeru.

Lojz Tršan
Tatjana Rezec Stibilj

KONFERENCA NOVA ODKRITJA O OBVEŠČEVALNIH SLUŽBAH V NEMČIJI, Tutzing, od 7. do 9. aprila 2006

V prostorih Akademije za politično izobraževanje v Tutzingu je bila ob petdeseti obletnici ustanovitve BND konferenca z naslovom Nova odkritja v zgodovini nemških obveščevalnih služb : 50 let zvezne obveščevalne službe 1956-2006 : BND v zgodovinskem kontekstu. Kot običajno je konferenca potekala od petka popoldan do nedelje dopoldan. V soboto zvečer ob osmih je bila še letna konferenca IIHA, ki je bila tudi ena od prirediteljic konference. Z razliko od prejšnjih posvetovanj, ki jih je organizirala IIHA, je bila tokrat – glede na temo – večina referatov v nemščini, prav tako pa ni bilo v naprej pripravljenega gradiva, saj je bila konferenca nekakšen uvod v jesensko ponovitev obeležjenja jubileja, ki bo potekal v ZDA predvidoma septembra z vnaprej objavljenimi referati v angleškem jeziku. Na konferenci je sodelovalo deset referentov, od katerih sta bila dva bivša direktorja zvezne obveščevalne službe in kasneje veleposlanika, ostali pa so bili vojaške osebnosti in univerzitetni profesorji iz Marburga, Walesa, Londona, Tel Aviva in predstavnik Nemškega zgodovinskega inštituta iz Moskve ter svetovalec poljskega ministrskega predsednika. V živahni razpravi smo sodelovali

tudi ostali udeleženci – bilo nas je 80 iz mnogih držav – od Nemčije, ZDA, Rusije, Švedske, Danske, Poljske, Nizozemske do Slovenije.

Teme so bile od organizacije Gehlen kot predhodnice BND, medsebojnem tekmovanju med KGB in BND, vojaški obveščevalni službi, kako je STASI porazila BND v obdobju 1961-1989, o tehničnem sodelovanju med BND in zvezno vojsko ter sodelovanju med BND in Mossadom ter končno o vprašanju parlamentarnega nadzora nad BND v nemškem parlamentu. Posvetovanje se je zaključilo z referatom o Poljski in BND v obdobju hladne vojne.

Sama sem sodelovala v razpravi o sodelovanju med BND in Mossadom – HUMINT in »operacije pod tujo zastavo«, saj se je delno nanašala na vlogo Eda Brajnika v sodelovanju med bivšo jugoslovansko obveščevalno službo in Mossadom oz. Shaik Danom, kar je bila že tema mojega prvega referata v Gradcu.

Ljuba Dornik Šubelj

REKA JE ŽIVLJENJE MESTA, 14. mednarodni znanstveni simpozij ob dnevih sv. Vida na Reki

12. junija 2006 je bil na Reki, ob vsakoletnem praznovanju sv. Vida, zaščitnika mesta Reke, 14. mednarodni znanstveni simpozij o zgodovini Reke. Simpozija, ki ga je organiziral Zavod za zgodovinske in družbene znanosti Hrvaške akademije znanosti in umetnosti iz Reke ter finančno podprla mestna občina Reka, se je udeležilo 10 predavateljev iz Hrvaške in Slovenije. Akademik Lujo Margetić je predstavil politiko Habsburžanov, ki so v začetku 15. stoletja postali fevdalni gospodarji Reke, do Hrvaške in Reke ter navedel nekaj primerov odnosa Habsburžanov do hrvaških krajev in Reke. Njihova politika ni odstopala od vloge, ki so jo odigrali v drugih evropskih prostorih. Dr. Irvin Lukežić iz reške Filozofske fakultete je predstavil življenje in delo reškega odvetnika, politika in znanega hrvaškega domoljuba Faustina Suppéja, predstavnika reške hrvaške inteligence. Suppéjeva ohranjena korespondenca predstavlja prvovrstno pričevanje o razmerah na Reki sredi 19. stoletja, ter o boju avtohtone hrvaške inteligence proti vse bolj močnem madžarskem gibanju v mestu. Dr. Bosiljka Janjatović iz Inštituta za hrvaško zgodovino iz Zagreba je predstavila biografijo dr. Viktorja Ružića, rojenega na Sušaku, odvetnika in politika, ki je bil mdr. ban Savske banovine in minister za pravosodje Kraljevine Jugoslavije. Mag. Darinko Munić z Zavoda za zgodovinske in družbene znanosti HAZU iz Reke je predstavil drugi del reške italijanske historiografije (od 1920 do 1943). Le-ta je nastala v času, ko se je na Reki nadaljevalo kulturno in intelektualno delovanje italijanskega kroga (in tudi ožjega historiografskega kroga) na dokazovanju zgodovine »italijanskega mesta Reke«. Sanja Dukić iz Lovrana je predstavila »židovsko vprašanje« v dnevnem časopisju Kvarnerske pokrajine pred objavo »Ukrepov o zaščiti rase« iz leta 1938. Referat je bil posvečen vprašanju antisemitske kampanje v fašističnem tisku Kraljevine Italije glede na reški dnevnik »La Vedetta d'Italia«. Akademik Petar Strčić je predstavil probleme okrog predstavitve zgodovine Neodvisne države Hrvaške, oziroma dveh nasprotnih si stališč: prvega, ki povečuje njen pomen, in drugega, ki jo ocenjuje absolutno negativno. Mag. Danijela Juričić Čargo iz Arhiva RS je predstavila arhivsko gradivo, ki se za zgodovino Reke hrani v nekaterih najstarejših fondih Arhiva RS, ter je nastalo v obdobju od prve polovice 16. stoletja do leta 1814. Mag. Nadja Terčon iz Pomorskega muzeja »Sergej Mašera« je predstavila muzejsko gradivo in podatke iz Pomorskega muzeja v Piranu, ki govorijo o vlogi in pomenu slovenskih pomorščakov,

mornarjev in brodarjev ter drugih, ki so živeli in delali na Reki. Branko Benčić iz Teološke knjižnice na Reki je predstavil redke knjige iz omenjene knjižnice, ki segajo v obdobje od 16. do konca 19. stoletja. Knjižnica vsebuje redke rokopise, hrvaške tiske, staro periodiko ter stare fotografske albume. Ob simpoziju je bila odprta priložnostna razstava, na kateri so bile razstavljene nekatere izmed redkih knjig iz Teološke knjižnice na Reki. Reški pesnik in pisatelj Giacomo Scotti je na koncu predstavil še zelo bogato in pomembno založniško produkcijo v italijanskem jeziku na področjih bivše Jugoslavije (Hrvaška in Slovenija), na katerih prebiva italijanska narodna skupnost.

Ne preveč dobro obiskan simpozij se je zaključil s predstavitvijo Zbornika sv. Vida (XI/2006), v katerem so zbrani prispevki lanskoletnega, 13. mednarodnega simpozija.

Danijela Juričić Čargo

EVIDENTIRANJE ARHIVSKEGA GRADIVA V TUJINI

EVIDENTIRANJE GRADIVA V ARHIVIH ČEŠKE REPUBLIKE

V letošnjem letu smo nadaljevali s projektom evidentiranja arhivskega gradiva v arhivih Češke republike na podlagi dvostranskega sporazuma o sodelovanju med Arhivom Republike Slovenije in Arhivsko upravo Češke republike. Ker smo zaenkrat zaključili z evidentiranjem gradiva v Literarnem arhivu v Pragi in na Češki visoki tehnični šoli v Pragi, se nam je zdelo logično nadaljevati z evidentiranjem študentov na drugih visokošolskih institucijah na Češkem. Tako smo že v lanskem letu začeli s projektom evidentiranja slovenskih študentov, ki so študirali na Masarykovi univerzi v Brnu. Univerza v Brnu je v primerjavi s Karlovo univerzo zelo mlada izobraževalna ustanova, primerljiva po starosti z ljubljansko univerzo. Obe sta bili namreč ustanovljeni in začeli z delovanjem takoj po prvi svetovni vojni leta 1919. Tako lahko rečemo, da gre za relativno novo univerzo, zato tudi ni bilo pričakovati večjega števila študentov iz Slovenije na študijih na Moravskem. Masarykovo univerzo v Brnu so v obdobju 1919-1939 sestavljale štiri fakultete Medicinska fakulteta (Lekaška fakulta), Pravna fakulteta (Právnická fakulta), Filozofska fakulteta (Filosofická fakulta) in Fakulteta za naravoslovje (Přírodovědecká fakulta). V sklopu univerze pa ni delovala Teološka fakulteta, le-ta je imela sedež v Olomoucu na Moravskem.

Evidentiranje je potekalo med 12. in 16. junijem 2006 v prostorih arhiva Masarykove univerze v Brnu, ki ima sedež v stavbi Pravne fakultete omenjene univerze. Delovni čas za stranke je od ponedeljka do petka med 9. in 15. uro.

V petih dneh evidentiranja sva skupaj z mag. Branetom Kozino pregledala 59 katalogov vpisanih študentov na Fakulteti za naravoslovje in na Filozofski fakulteti.

V celoti sva pregledala tako imenovane »Nationale Přírodovědecké fakulty«, ki so ohranjeni od študijskega leta 1920/21 pa vse do zimskega semestra študijskega leta 1939/40, ko je bila univerza s strani nemškega okupatorja zaprta in ni delovala vse do konca vojne.

Za vsako leto sta ohranjena ponavadi dva vpisnika, en za zimski in en za letni semester. V povprečju je bilo letno vpisanih med 350 in 400 študentov, od tega dve tretjini rednih in ena tretjina izrednih. Med pregledovanjem katalogov sva po pričakovanju naletela le na enega Slovence, ki je bil vpisan na fakulteti, pa še ta ni dokončal študija na Masarykovi univerzi. Po enem letu ga ni bilo moč več zaslediti med vpisanimi študenti.

Po koncu pregleda Fakultete za naravoslovje sva zaprosila za evidence Filozofske fakultete (Filosofická fakulta). V lanskem letu, ko sem evidentiral v arhivu Masarykove univerze, mi je arhivarka povedala, da evidence Filozofske fakultete niso ohranjene in da imajo le sezname absolventov, ki so absolvirali minimalno 8 semestrov po 10 učnih ur tedensko.

Kljub temu sva letos brez problemov dobila vpisnike in jih osemnajst tudi pregledala, začenši s šolskim letom 1921/22. Končala sva z pregledovanjem za šolsko leto 1929/30. V prihodnjem letu nameravamo dokončati pregled vpisnikov Filozofske fakultete in pregledati še enkrat vpisnike Pravne fakultete. Prav tako bi bilo potrebno fotografirati službeni dosje prof. dr. Mihajla Rostoharja, ki je bil od leta 1921 pa vse do upokojitve leta 1948 profesor na Masarykovi univerzi v Brnu.

Delavci v samem arhivu so bili zelo prijazni, omogočeno nama je bilo tudi kopiranje gradiva.

Na koncu bi rad omenil še sestanek z direktorjem arhivske uprave Češke republike dr. Vacslavom Babičko in njegovo namestnico dr. Miluše Čepelakovo, s katerima smo se pogovarjali o dvostranskem sodelovanju med arhivisti obeh držav v prihodnje.

Prav tako naju je sprejela direktorica Moravskega deželne arhiva v Brnu in nama razkazala novonastajajoči Deželni arhiv, ki ga bodo predvidoma dokončali in odprli septembra prihodnje leto. Z gradnjo arhiva so začeli spomladi leta 2005.

Ta zgradba oz. zgradbi (skladišče in upravna stavba) je le zadnja v nizu novogradenj in adaptacij arhivskih objektov v Češki republiki od leta 1990 dalje. V tem času so na Češkem

na novo zgradili in obnovili preko 25 arhivskih stavb. Pa pri nas? Za zaključek naj še omenim, da bo čitalnica v novem arhivu v Brnu lahko sprejela sto uporabnikov naenkrat in da bodo v skladiščih lahko shranili 120 tekoč kilometrov arhivskega gradiva.

Branko Radulović
Brane Kozina

EVIDENTIRANJE ARHIVSKEGA GRADIVA V VOJNEM ARHIVU VOJNOISTORIJSKEGA INSTITUTA V BEOGRADU V LETIH 2005 IN 2006

V jeseni 2005 in spomladi 2006 smo Darinka Drnovšek, mag. Ljuba Dornik Šubelj in Jelena Malbašič evidentirale arhivsko gradivo v Vojnem arhivu Vojnoistorijskega inštituta v Beogradu.

Evidentirale smo od 23. do 28. oktobra 2005 (D. Drnovšek, L. Dornik Šubelj), od 4. 12. do 9. 12. 2005 in od 29. januarja do 3. februarja 2006 (D. Drnovšek in J. Malbašič) ter od 13. do 17. marca 2006 (D. Drnovšek, L. Dornik Šubelj in J. Malbašič).

Vojni arhiv Vojnoistorijskega inštituta ima dva oddelka. Prvi oddelek (v stavbi obrambnega ministrstva na Birčaninovi ulici) hrani in strokovno obdeluje arhivsko gradivo, nastalo do leta 1945, drugi oddelek (v stavbi Vojne gimnazije v ulici Petra Čajkoveškega) hrani gradivo, ki je nastalo po letu 1945.

I. ODDELEK:

V prvem oddelku je gradivo za obdobje do leta 1941 razdeljeno v 17 skupin (oziroma 16, ker je ena številka izpuščena). Za vsako skupino je izdelano informativno sredstvo, t.i. »popisnik« arhivskega gradiva (oštevilčeni so od 1 do 17) in sicer:

vojska Kraljevine Srbije do balkanskih vojn 1847-1911; srbska vojska v času balkanskih vojn 1912-1913; vrhovna komanda, 1. del, 1914-1920; vrhovna komanda, 2. del, 1914-1920; četrta armijska oblast 1919-1920; vojno ministrstvo 1914-1923; divizije in divizijske oblasti 1914-1920; gradivo Konjičke divizije 1916-1920; pešadijskih polkov 1914-1920; Korpusa dobrovoljcev Srbov, Hrvatov in Slovencev v Rusiji; avionskih in panoramskih posnetkov 1916-1918; geografskih in topografskih kart in sekcij; avstro-ogrski vojni arhiv 1908-1918; avstro-ogrski vojni arhiv – prepisi iz dunajskih arhivov 1914-1918; odkupljeno arhivsko gradivo; arhiv Vojske Kraljevine Jugoslavije 1920-1941 (Ministrstvo vojske in mornarice, Glavni generalštab, Vrhovna komanda – Komanda zaledja, Štab letalstva – Zemun, Štab mornarice – Zemun, Inženirski štab, Štab konjenice, Štab utrjevanja, Komanda Boke Kotorske, Komanda Šibenika, Kraljeva hiša, Komanda kraljeve garde, Komanda mejnih enot, vojaški zavodi, vojaške šole, armadne oblasti in armade, divizijske oblasti in divizije, artilerijske enote, konjeniške enote, pešadijske enote, pionirske enote, planinske enote, pontonirske enote, skladišča, vojaške bolnice, uprave garnizonov, komande mest, vojna okrožja in razna ministrstva ter druge ustanove).

Pregledali smo »popisnike« od številke 3 do 12 in 17, ki so bili delno tudi kopirani.

Arhivsko gradivo od 1941 do 1945 je razdeljeno v sledeče skupine fondov: fondi narodnoosvobodilnih enot, ustanov in organizacij; fondi okupatorskih in kvizlinških enot, ustanov in organizacij; nemška okupatorska vojska; italijanska okupatorska vojska;

madžarski, bolgarski in albanski arhiv; Neodvisna država Hrvaška; jugoslovanska vojska v domovini (četniki Draže Mihajlovića); srbska vlada Milana Nedića; fondi emigrantskih enot, ustanov in organizacij – emigrantska vlada Kraljevine Jugoslavije.

Pregledani so bili »popisniki« vseh skupin (za fonde iz časa NOB je 25 knjig). Naročile smo kopiranje tistih delov popisov, ki se neposredno ali pa tudi posredno nanašajo na Slovenijo. Ostale dele popisov smo izpisale po knjigah, straneh in škatlah, na katere enote oziroma ustanove se nanaša. Tako bomo lahko oblikovali celotne popise v nekoliko skrajšani verziji.

Pregledale smo naslednje arhivske škatle:

Glavni štab NOV in PO Slovenije (šk. 61, 62, 63, 63A, 63B, 64, 64A, 65, 66); 7. korpus (šk. 501, 502); 9. korpus (šk. 536, 537, 537A); 14. divizija (šk. 923, 924, 925); 15. divizija (šk. 934, 935); 18. divizija (šk. 997); 30. divizija (šk. 1159); 31. divizija (šk. 1175); brigade 14. divizije (šk. 926); 2. in 3. operativna cona (šk. 1502); 4. operativna cona (šk. 1501); 2. in 3. grupa odredov in Lackov (Pohorski) odred (šk. 1651); Zapadnodolenjski, Gorenjski, Koroški, Škofjeloški, Jeseniško-bohinjski odred (šk. 1651A); Notranjski odred (šk. 1652 in 1653); Vojne oblasti 7. in 9. korpusa (šk. 1759 in 1940); 1. oz. 2. divizija KNOJ in njihove štiri brigade (šk. 222A in 1441); gradivo političnih, OF in oblastnih organov in organizacij v Sloveniji (šk. 1942, 1943); tisk partizanskih enot (šk. Š14, Š15, Š20, Š48, Š51, Š69, Š86, Š92) in političnih, OF in oblastnih organov in organizacij v Sloveniji (šk. CŠ24, CŠ25, CŠ26, CŠ27, CŠ28, CŠ29, CŠ30, CŠ31, CŠ31A).

Gradivo 18. divizije ni bilo navedeno v Vodniku iz leta 1980. Tudi v seznamu, ki je na internetu, osemnajste diviziji ni. V popisih pa je sicer bilo navedeno, vendar nam kar dvakrat niso prekopirali naročenih seznamov (šk. 997 - 18 dokumentov), zato ta škatla ni bila pregledana.

Gradivo slovenskih partizanskih enot se nahaja v 52 arhivskih škatlah.

Po temeljitem pregledu smo ugotovile naslednje:

V arhivskih škatlah Glavnega štaba NOV in PO Slovenije je nekaj poročil, ki so bila poslana Vrhovnemu štabu NOV in POJ (manj kot 10%), večina gradiva pa predstavlja fond Glavnega štaba NOV in POS. Nekaj je tudi prepisov iz Muzeja narodne osvoboditve Ljubljana (danes Muzej novejšje zgodovine) in Zgodovinskega arhiva CK ZKS (danes Oddelek I Arhiva Republike Slovenije). V vseh ostalih škatlah (škatla 997 ni pregledana!) pa je, z redkimi izjemami (par dopisov Glavnemu štabu NOV in PO Hrvaške in III. Armiji, ter nekaj prepisov dokumentov iz fondov, ki jih hranimo v Sloveniji) originalno gradivo fondov teh enot (korespondenca med slovenskimi partizanskimi enotami, razne analize, poročila, sezname, dnevniki, zemljevidi, skice akcij, historijati enot, sodbe itd.). Nekatere dokumente smo dale kopirati.

Pregledale smo tudi gradivo IV. Armije (18 škatel), ker se to gradivo med raziskovalci pogosto omenja kot gradivo, ki bi utegnilo vsebovati nove podatke o dogajanjih leta 1945. Nekaj gradiva, predvsem o osvobajanju Trsta, smo dale kopirati.

Pregledovale smo tudi ovitke fasciklov gradiva, ki so ga prejeli iz Titovega arhiva (škatle od 2210 do 2230) in si izpisovale številke fasciklov, v katerih bi bilo gradivo zanimivo za Slovenijo. Popisi na omenjenih mapah so v rokopisni cirilici, zato nam ni uspelo v treh urah, kolikor smo imele na razpolago, pregledati vseh map. Dali so nam na razpolago samo ovitke, ker gradivo še ni urejeno.

II. ODDELEK

Gradivo, nastalo po 15. maju 1945 (do 31. decembra 1996), je razdeljeno v 26 skupin: Zvezni sekretariat za narodno obrambo SFRJ; Prva armijska oblast; Druga armijska oblast; Druga armijska oblast (Podgoriški korpus); Tretja armijska oblast; Peta armijska oblast; Sedma armijska oblast; Deveta armijska oblast; Vojnopomorska armijska oblast; Komanda vojnega letalstva; Korpus Narodne obrambe (KNOJ); Razne enote JLA; Vojna področja; Vojna okrožja; Vojni odseki; Komande mest; Šole in tečajji v JLA; Izpitne komisije v JLA; Inženirski poligoni; Republiški štab za teritorialno obrambo LR Bosne in Hercegovine; Republiški štab za teritorialno obrambo LR Črne gore; Republiški štab za teritorialno obrambo LR Makedonije; Republiški štab za teritorialno obrambo LR Srbije; Pokrajinski štab za teritorialno obrambo avtonomne pokrajine Vojvodine; Pokrajinski štab za teritorialno obrambo avtonomne pokrajine Kosovo in Skupina fondov ZKJ v JLA. Skupaj je bilo 1. junija 1996 1.798 fondov oziroma 313.010 arhivskih enot. Vsega gradiva je 7,3 km oziroma približno 28.000 »predmetov« - stanje decembra 2005. Za nas so pripravili kopije pregledov fondov 9. armadne oblasti, Komande vojnega letalstva, vojnih področij, vojnih okrožij in komitejev Zveze komunistov v JLA. Poleg tega je izdelan pregled prejetega arhivskega gradiva 9. armade za čas od 1954 do 1991, ki so ga sprejeli 12. in 13. novembra leta 2001. V tem seznamu so navedeni tudi roki hranjenja. Nekaj gradiva je označenega z rokom hranjenja od leta 2000 do 2005. Tega gradiva še niso izločili. Preden ga bodo izločili, ga bodo ponudili nam, če bomo zainteresirani zanj. V seznamu se pogosto pojavlja Vojna bolnica (Ljubljana). V tem gradivu se hrani dokumentacija o zaposlenih, o dejavnosti bolnic itd., medtem ko medicinsko dokumentacijo hrani sanitetna služba.

Hranijo tudi gradivo vojaških sodišč do leta 1991 (oz. 1996). Gradivo, ki naj bi bilo nekdanje v Sarajevu, je sedaj pri njih. Dobili smo kopijo pregleda vojaških sodišč na slovenskem ozemlju od 1944-1947 (ter ob njihovem obisku Arhiva Republike Slovenije 11. maja 2006 tudi na CD-ju skenirane vpisnike za Vojaško sodišče Maribor, senat v Celju 1945-1946, Vojaško sodišče Maribor (vpisnik I in II 1945-1946 in register Vojaškega sodišča Maribor 1945-1946)).

Popise prejetega gradiva (približno 30 tm knjig) vnašajo v računalnik (v programu Access), prav tako vnašajo v računalnik sodne spise. Po besedah gospoda Vlada Živkovića, ki vodi to delo, so imeli decembra 2005 približno 12% vsega gradiva že vnesenega (oz. 20% tistega gradiva, ki bi bilo »zanimivo« za Slovenijo). Njihov namen je, da vse popise vnesejo v računalnik in nato izročijo Sloveniji te računalniške evidence, da bi mi lahko po njih uporabljali arhivsko gradivo pri njih.

V II. oddelku hranijo tudi fond:

VOJAŠKA UPRAVA JUGOSLOVANSKE ARMADE STO.

To gradivo sva oktobra 2005 evidentirali z Ljubo Dornik Šubelj.

Na vpogled sva najprej dobili popis gradiva, ki obsega 67 škatel in sicer številke od 524 do 534 ter od 1339 do 1394. Najprej sva si prepisali seznam (prvi dan nisva dobili gradiva, zato sva imeli čas za prepis celotnega seznama).

V fondu je naslednje gradivo:

- Splošni, zaupni in strogo zaupni spisi in zadeve VUJA jugoslovanske cone STT o ustanovitvi in organizaciji, zapisniki o delu komisije za meje Zavezniške vojaške uprave (ZVU) o razmejitvi v coni A in B Svobodnega tržaškega ozemlja (STO/STT), dopisi VUJA

DSIPa in DSNO glede raznih vprašanj, police zavarovanja motornih vozil VUJNA 1949-1954, likvidacija VUJNA in dr.

- Odločbe VUJA STT o odobritvi kredita za pokritje stroškov, stroški bivanja predsednika Tita v Istri (18. 8. 1947 ?), zapisnik o kontroli finančnega poslovanja VUJA, naredba o izplačilu stroškov oficirske menze v Trstu, letni obračun prihodkov in odhodkov, plačilni sezname delavcev in vojnih ujetnikov, dokumenti o plačilu stroškov vode in elektrike ter obisk zavezniške misije v Istri in dr.

- Dnevniki materialnega poslovanja in knjigovodski dnevnik Istrske banke iz Kopra za obdobje od 1. januarja do 31. decembra 1948. leta.

- Splošna – materialno finančna dokumentacija – zamenjava jugolir za metrolire, bruto bilanca realizacije proračuna po mesecih za leto 1949, plačilni sezname zaposlenih v VUJA in »Kontrolnik kreditov« za proračunsko leto 1949.

- Dnevnik materialnega poslovanja.

- Splošna dokumentacija – zaključni računi proračunske potrošnje in druga finančna dokumentacija, bruto bilance obračuna proračunske potrošnje po mesecih. Predračuni odhodkov in prihodkov VUJA STT, dekreti o imenovanjih in odločbe o določitvi plač, začasne gradbene »situacije« za izgradnjo objektov. Naredbe komandanta VUJA, sodbe vojaškega sodišča VUJA, zapisniki o carinskih prekrških in druga finančna dokumentacija, dokumenti o izgradnji vojnih objektov v Umagu, plačilni sezname zaposlenih pri Narodni zaščiti. Obračun stroškov za dokumentarni film »Jugoslovanska cona STT« - snemal Globus film. Dokumentacija o materialni pomoči civilnim kulturnim, športnim in drugim organizacijam in ustanovam, personalni dokumenti zaposlenih pri VUJNA in pripadnikov Ljudske milice, sklepi o kaznovanju trgovskih podjetij zaradi deviznih prekrškov in drugo. Strogo zaupno – Historijat dela sodišča VUJA STT od ustanovitve do 1947. leta, poročilo Vojaškega sodišča o delu za julij 1947, poročilo IV. armadi o namestitvi in delu enot angleške in ameriške vojske na STT, naredba štaba odreda o varnosti in konspiraciji dešifriranih telegramov, naredbe komandanta o »proizvodjenju« v čin vodnika, postavljanju starešin in drugi spisi ter uradni listi za leta 1952-1954.

- Zakon o zaščiti kulturnih spomenikov LRS – razširitev na okraj Koper.

- Zapisniki sej Skupne ekonomske komisije Zavezniške vojne uprave in Vojne uprave Jugoslovanske armade o vprašanjih elektrike, trgovine in preskrbe, prometa in transporta, financ in drugih vprašanj skupnega interesa za coni A in B.

- Poročila o odvozu materiala in strojev iz Pule in demonstracijah, dokumenti v zvezi z zaplembo motornih jadrnic »ZVIR« in »LABOR«, dopisi z ZVU v zvezi z incidenti na demarkacijski črti, preleti avionov, prehod vozil, smrtni primeri, zaplenjeni ribiški čolni, zadrževanje in aretacije, načrt sporazuma o izročanju vojnih zločincev.

- Zapisniki sej Komisije ZVU in VUJA za reševanje ekonomskih in sorodnih vprašanj med conama STT o prometu blaga, prometu, zaposlitvi, ribolovu, carini, izkaznicah, plačilnem prometu, uvajanju kliringa, izdajanju prepustnic itd. Uradni dopisi z ZVU o gibanju in zaposlovanju prebivalstva, kliringu, aretaciji Bruna D'este, seznam izročenih obsojencev, vzpostavitvi parobrodne proge.

- Poročila o notranji organizaciji in delu VUJA jugoslovanske cone STT, dopisi z Ministrstvom zunanjih zadev glede dovoljenj za delovanje političnih strank, incidentih na demarkacijski črti, prekinitvi prometa med conama, historijat »Rdečega križa«.

- Uradni dopisi z ZVU o incidentih na Morganovi liniji, vprašanjih tranzita med conama, poslovanju prek Istrske banke, medsebojnih ribolovnih pravicah, normaliziranju prometa.

- Poročila o demarkaciji medconске meje na kopnem in morju.

- Sporazum o preskrbi z vodo, dovoljenja in odobritve za odkup blaga UNRRE s potopljenega ladje »William Palmer«, za ustanovitev d.d. »Piranska ladjedelnica«, trgovske družbe »VIVOD«, izgradnjo dijaškega doma, vračanje motorne ladje »Urania«. Poročila o delu

Inšpektorata PTT, Rdečega križa .... Statistična poročila Inšpektorata za pomorstvo o plovnem parku in prometu. Dekreti o razrešitvi uslužbencev.

- Oddelek za gospodarstvo: zapisniki in sklepi sestankov o reeksportu preko cone B in Slovenije, pregled del izgradnje, melioracije doline reke Mirne, plačilo elektrike Selvegu, o odobritvi investicij za novoosvojenega kraja.
- Zapisniki Podkomisije za reševanje ekonomskih in podobnih vprašanj med conama STT, o izdajanju izvozno – uvoznih dovoljenj, blagovnem prometu, vračanju katastrske dokumentacije, plačevanju bolniških stroškov, planu izvoza, turizmu ...
- Zapisniki Ekonomske komisije VUJA o gospodarskem planu, planski proizvodnji, prometu.
- Splošna dokumentacija Upravnega oddelka o finančnem in deviznem poslovanju (npr. računi filmskega podjetja Globus).
- Uradna korespondenca z ZVU o iskanju ostankov zavezniških avionov in grobov vojakov, o incidentu pri Sv. Eliji, telefonski zvezi s tujino.
- Korespondenca Pravnega oddelka Ministrstva za zunanje zadeve FNRJ o izdajanju informativnega biltena, preskrbi s premogom jugoslovanske cone STO, dviganju ladje »Gilda«.
- Korespondenca Sekretariata Vojaške uprave v zvezi z ustanovitvijo Zveze sindikatov STO, reševanju stanovanjskih problemov, vprašanj preskrbe, uvoza, razvoja ribolova, informativne službe, izgradnje, melioracijskih del, legalizacije delovanja »Tržaške zavarovalnice« na ozemlju ZVU. Kadrovske podatki.
- Dokumentacija Pravnega oddelka in odloki o pomilostitvah, odloki o plačevanju najemnine, dajanje pravne pomoči po diplomatski poti. Dekreti o postavljanju, razreševanju, dajanju na razpolago ter odloki o določitvi mesečnih plač.
- Zapisniki sej Glavne komisije za reševanje gospodarskih vprašanj med ZVU in VUJ o izdajanju izvozno – uvoznih dovoljenj, o plačevanju bolniških stroškov, turizmu in potniškem prometu. Korespondenca z ZVU v zvezi s povračilom škode družinam umrlih, izdajanju potnih dovoljenj, medconski pravni pomoči.
- Korespondenca z Ministrstvom za zunanje zadeve FNRJ v zvezi s konfiskacijo, izdajanjem turističnih potnih listov in vizumov, reševanju sodnih zadev. Pregled dela in predlogi za reorganizacijo Urada za informacije, ureditev položaja Radijske postaje Koper, protijugoslovanska kampanja tržaškega iredentističnega tiska in protestni mitingi prebivalcev.
- Korespondenca z Italijansko misijo v Trstu v zvezi z reševanjem sodnih zadev in izdajanjem potrdil o državljanstvu prebivalcem ter izdajanje izpisov iz matičnih knjig.
- Navodila, odloki, korespondenca gospodarskega oddelka v zvezi s predajo blaga, deviznim poslovanjem, investicijami in izgradnjo, prometom med conama, preskrbo z električno energijo, ustanovitvijo Zavoda za socialno zavarovanje, pokojninah državljanov FLRJ.
- Korespondenca Inšpektorata za pomorstvo v zvezi z izdajanjem dovoljenj za ribolov, obnovo pristanišč, odstranjevanje min, dvigovanje potopljenih ladij.
- Navodila o kontroli blagovnega in potniškega prometa.

Po seznamu sva izbrali škatle, za katere sva predvidevali, da bo v njih gradivo, ki nas zanima. Naročili sva 38 škatel in sicer od številke 524 do 534 ter 1339-1343, 1346-1349, 1352-1356, 1358, 1360, 1366, 1371, 1372, 1375, 1376, 1378-1380, 1382-1384, 1389.

Nekaj gradiva smo kopirali.

Dva popoldneva sem delala tudi v Arhivu Srbije in Črne gore, kjer sem pregledovala razne popise in inventarje, za kopiranje pa sem naročila magnetograme plenarnih sej Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije in sicer z dne 16. julij 1968, 23. avgust 1968 in 2. december 1968 (skupaj 429 kopij).

VSE KOPIJE POPISOV IN ARHIVSKEGA GRADIVA HRANIMO V ODDELKU ZA DISLOCIRANO ARHIVSKO GRADIVO I!

ZAKLJUČEK:

Čitalnica Vojnega arhiva je odprta od 10.00 do 14.00 ure. Slovence zaenkrat obravnavajo kot tujce (tako jim tudi zaračunavajo kopije), zato se je potrebno pred obiskom v arhivu napovedati preko ambasade, ki potem poskrbi, da dobite dovoljenje za delo.

Darinka Drnovšek
Ljuba Dornik Šubelj
Jelena Malbašič

EVIDENTIRANJE ARHIVSKEGA GRADIVA V ARHIVU SRBIJE IN ČRNE GORE V BEOGRADU, 27. – 31. 3. 2006

Zadnji teden v marcu leta 2006 smo v nekdanjem Arhivu Jugoslavije, sedaj Arhiv Srbije in Črne gore, dr. Mateja Jeraj, Branko Radulović in mag. Gašper Šmid evidentirali arhivsko gradivo na osnovi dogovora o sukcesiji arhivskega gradiva, ki je izven države ter zadeva Slovenijo in Slovence.

Temeljne priprave za evidentiranje arhivskega gradiva Kraljevine Jugoslavije so potekale že v Ljubljani, kjer smo po literaturi, s fotokopiranim seznamom in s pomočjo interneta preverjali in primerjali podatke o arhivskem gradivu v Arhivu Srbije in Črne gore. Upoštevali smo naslednje publikacije: Arhiv Jugoslavije, Vodič za korisnike arhivske građe avtorjev dr. Bogdana Lekića, Margarete Jovović, Božidarja Bojovića, Jovana Popovića, mag. Mirjane Milenković in Desanke Popović, Beograd 1985 (za fond oz. zbirko so navedeni: naslov, mejne letnice ustvarjalca, mejne letnice gradiva in količina, v latinici), fotokopiran seznam iz Arhiva Jugoslavije, Pregled fondova i zbirki Arhiva Jugoslavije, stanje na dan 31. mart 1993. godine, Beograd, april 1993 (za fond oz. zbirko so navedeni: signatura, naslov in pripomoček za uporabo oz »nesređeno«, v latinici) ter zadnjega vodnika, Komnen Pijevac, Miladin Milošević, Vukman Boričić, Vodič kroz fondove Kraljevine Jugoslavije, Beograd 2000 (za fond oz. zbirko so navedeni: signatura, naslov, mejne letnice ustvarjalca, mejne letnice gradiva, količina, pripomočki za uporabo oziroma ni pripomočkov - »nema«, historiat ustvarjalca in vsebina arhivskega gradiva, v cirilici).

V Arhivu Srbije in Črne gore smo pregledovali razne popise, inventarje, vodnike in druge pripomočke, ki so nastali kot rezultat strokovne obdelave. V primeru, da ni bilo izdelanega nobenega pripomočka za uporabo, smo iz dosjejev fondov naročili prevzemne sezname ali celo same pogodbe ob prevzemu, če je bilo v njih navedeno arhivsko gradivo. Vsa informativna pomagala za uporabo smo dali fotokopirati.

Evidentirana so bila t. i. informativna sredstva za fonde iz obdobja Kraljevine Jugoslavije (1918–1941, G. Šmid, osebni fondi oziroma zbirke, B. Radulović in gradivo po letu 1945, M. Jeraj). Evidentiranih in nato naročenih za fotokopiranje je bilo še preostalih cca 80% inventarjev oziroma t. i. sumarnih popisov arhivskega gradiva iz časa med obema svetovnjima vojnoma.

V Arhiv RS smo pripeljali 5.939 fotokopij gradiva, ki so bile delno naročene po elektronski pošti še pred našim prihodom. V času našega obiska so izdelali še 668 fotokopij, ki smo jih tudi pripeljali. Z digitalnim fotoaparatom je bilo dodatno izdelanih preko 2.000 digitalnih

posnetkov gradiva. Preostanek naročenih fotokopij pa so v tem času v Arhivu Srbije in Črne gore že izdelali, Arhiv RS pa jih je prevzel v maju 2006.

Statistično gledano je zbranih cca 95% osnovnih informacij o arhivskem gradivu iz obdobja Kraljevine Jugoslavije (1918–1941). 5% gradiva, zlasti razne banke in konzulati, pa je še neurejenega. Za neurejenost v Srbiji dolžijo veliko količino gradiva, ki so ga prevzemali med leti 1990 do 1995, pa tudi bombardiranje Nata.

Vse kopije pripomočkov za uporabo oziroma dosjejev fondov in nekaj posnetkov samega arhivskega gradiva hranimo na Zvezdarski 1 v Ljubljani.

Gašper Šmid

DELO ARHIVOV

**OBISK ARHIVISTOV IZ VOJNOISTORIJSKEGA INSTITUTA V BEOGRADU V
ARHIVU RS**

V dneh od 11. do 13. 5. 2006 je skupina dvaindvajsetih arhivskih delavcev iz arhiva Vojnoistirijskega instituta v Beogradu obiskala Arhiv RS. Namen obiska je bil seznaniti se s prakso in delom ARS.

Popoldanski del prvega dne je bil namenjen ogledu zgodovinskih znamenitosti mesta, zlasti Ljubljanskega gradu.

Drugi dan obiska so si Beograjčani ogledali osrednji slovenski državni arhiv in si z našimi arhivisti izmenjali misli in stališča o različnih strokovnih vprašanjih. Ogledali so si delovne prostore, čitalnico, skladišča in konzervatorsko-restavratorski oddelek, predstavili pa smo jim tudi našo računalniško mrežo, in sicer: elektronsko obdelavo arhivskega gradiva - nivoji popisa med klasično in elektronsko obliko arhivskega gradiva (program INFOARH) in pisarniško poslovanje (SPIS 4). Filmski arhiv ARS je pripravil dokumentarni film "Slovenska mesta", ki so si ga z zanimanjem ogledali.

Popoldanski del drugega dne je bil posvečen obisku dislociranih enot ARS.

Tretji dan smo se z našimi gosti odpravili na ekskurzijo na Gorenjsko. Simpatični vodič z Bleda nam je v pristni srbščini opisal naravne lepote Blejskega jezera in Blejskega otoka. Videli smo otoške zgradbe: zvonik, cerkev, kaplanijo in proštijo ter malo puščavnico. Posebna znamenitost otoške cerkve, zvon želja, je bil za naše goste še posebej privlačen. Pred odhodom na kosilo v Begunje smo v Grand hotelu Toplice goste počastili s znamenitimi kremšniti. Med pristrčnim prijateljskim srečanjem ob kosilu smo imeli priložnost izmenjati strokovne izkušnje. Pozorno smo prisluhnili njihovim težavam, ki so praviloma skoraj povsod enake (delovni pogoji, izobraževanje, plače, ...).

Potem smo se z Ireno Lačen Benedičič, ki se je tudi udeležila našega kosila, odpravili na sedež Gornjesavskega muzeja Jesenice na ogled stalne razstave o zgodovini rudarstva in železarstva na Gorenjskem. Ogled se je začel s prikazom kratkega dokumentarnega filma o nastanku in razvoju železarstva na Gorenjskem, nato pa smo si ogledali prostore in spoznali način dela in življenja železarjev.

Vsi udeleženci smo se strinjali, da je bil program obiska izjemno dobro sestavljen, vreme pa je pripomoglo, da smo ga lahko uspešno uresničili.

Jelana Malbašič

RADENCI 2006

V organizaciji Pokrajinskega arhiva Maribor je bilo tudi letos organizirano posvetovanje v Radencih z naslovom »Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja«, ki je potekalo od 5. do 7. aprila 2006. V ospredju letošnjega posvetovanja je bilo sprejetje dolgo pričakovanega »Zakona o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih« (Uradni list RS, št. 30/2006).

Pomembnosti vsebine zakona za arhivsko stroko so se udeleženci posvetovanja dobro zavedali. Kongresna dvorana Hotela Radin je bila ob okrogli mizi na temo novega zakona o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva, ki sta jo vodila snovalca zakona mag. Vladimir Žumer in Gorazd Perenič (Perenič Svetovanje d.o.o.), nabito polna. Razvila se je živahna diskusija, vprašanja so se vrstila eno za drugim in so v glavnem opozarjala na morebitne pomanjkljivosti novega zakona.

Program posvetovanja so tako kot že vrsto let s svojimi prispevki obogatili številni domači in tuji strokovnjaki. Izpostavila bi prispevek Nataše Pirc Musar, informacijske pooblaščenke, ki nas je seznanila s pravnim vidikom dostopa do informacij javnega značaja. Kljub temu, da arhivsko gradivo ni podvrženo Zakonu o dostopu do informacij javnega značaja (Uradni list RS, št. 24/2003), je opozorila na korelacijo med odprtostjo družbe in korupcijo v smislu bolj ko država deluje transparentno, manj ima korupcije. Udeležencem so ostale v spominu njene zaključne besede, da »ne odkrivamo, kar je interesantno za javnost, temveč tisto, kar je v interesu javnosti«. Vladimir Drobnyak iz Pokrajinskega arhiva Koper je spregovoril o nujnosti vsestranskega odpiranja arhivske stroke, saj smo v zadnjih letih priča zahtevam po širjenju področij arhivske stroke. Izpostavil je pet ključnih elementov (izobraževanje, organizacija, strokovna odprtost, standardizacija, tehnologija), ki so nujno potrebni za aktivno izvajanje sistema AERISS (Arhivski enotni računalniško informacijski sistem Slovenije).

Za popestritev formalnega dela posvetovanja je poskrbela strokovna ekskurzija v Porabje, med porabske Slovence. Ogladali smo si Goričko, Gornji Senik in Monošter. Porabski Slovenci so nas presenetili s hudomušno kratko gledališko igro, ki nas je nasmejala do solz. O izzivih elektronskega arhiviranja so spregovorili na zadnji dan posveta. V prvi vrsti nas je na realna tla postavila dr. Jacqueline Slats iz Nizozemskega državnega arhiva v Amsterdamu s predstavitevijo finančnih stroškov različnih načinov digitalne hrambe. Na podlagi njihovega stroškovnega modela se je izkazalo, da je migracija (zagotavljanje kompatibilnosti za nazaj in konverzija v PDF) dolgoročno drag način hrambe, saj je potrebno vedno znova vlagati v razvoj. Za cenovno najugodnejši način hrambe se je izkazal XML, še posebej, če so dokumenti že nastali v XML formatu. Primer uspešnega prenosa podatkov arhiva zemljiškega katastra v digitalno obliko in njihovo vsestransko uporabo nam je nazorno predstavil mag. Danijel Boldin iz Geodetske uprave Slovenije.

Letošnje posvetovanje so s svojo prisotnostjo in marketinškimi prijemi zaznamovali ponudniki programske in strojne opreme ter storitev elektronske hrambe. V okviru strokovnih delavnic so predstavili rešitve, ki se jih poslužujejo pri sodobnem sistemu arhiviranja in obvladovanja dokumentov. Odmore med posameznimi predavanji so izkoristili za lastno promocijo, saj se bodo morali v skladu z novim arhivskim zakonom registrirati pri državnem arhivu. Za sodelovanje z javnim sektorjem pa bodo morali izpolniti dodatne pogoje in pridobiti akreditacijo državnega arhiva.

Letošnje posvetovanje v Radencih je tako poleg iskanja rešitev in spoznavanja novosti s področja elektronskega ter v manjši meri klasičnega arhiviranja nakazalo nove usmeritve arhivske stroke, ki bo dosedanji uveljavljen način dela v arhivih v prihodnje morala hitreje prilagoditi razvoju informacijske tehnologije.

Vsi, ki bi se želeli z vsebino posameznih referatov поблиže seznaniti, je Pokrajinski arhiv Maribor izdal zbornik »Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja« (let. 5/2006).

Alenka Starman

Delavnico projekta Telmemor je organizirala Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Potekala je v prijetni, ravno prav veliki dvorani Sveta Evrope na Dalmatinovi ulici 4 v Ljubljani.

Glavna tema pogovorov so bili projekti skeniranja knjig, objavljanja digitaliziranih posnetkov na internetu in njihova dostopnost na svetovnem spletu, kjer danes v svetovnem merilu z nekaj milijoni skeniranih knjig prednjači Koreja. Problemi Evropejcev, s katerimi se pri posameznih projektih soočajo, so podobni. Eden glavnih je evropska multijezikovnost. Drugi problem, ki so ga v začetni fazi zaradi preobilice drugih nalog po nekem tihem dogovoru potisnili na stran, je problem knjižnih avtorskih pravic. Vsi predstavljeni projekti pa izhajajo iz ugotavljanja potreb uporabnikov, njihovih želja, zanimanj in interesov.

Projekt Telmemor, imenovan tudi digitalna knjižnica, ki mu je bila delavnica v prvi vrsti namenjena, sta predstavila Olaf Janssen, zaposlen pri Evropskem uradu za knjige (The European Library Office) in David Fuegi, projektni direktor pri Eremo srl. Začeli so ga leta 2005, potekal pa naj bi do leta 2007. Prva verzija programa je bila izdana 17. marca 2006. Namen projekta je v čim krajšem času skenirati čimveč knjig. Zaenkrat pri projektu sodeluje sedem držav Evropske unije in Švice, do konca leta 2006 pa naj bi sodelovala večina nacionalnih knjižnic držav Evropske unije. Ker pa knjižnice velikokrat poleg knjig hranijo tudi muzealije in arhivsko gradivo, nameravajo v drugi fazi poleg ostalih javnih knjižnic pritegniti tudi muzeje in arhive. Zavedajo se, da bo v tej fazi treba že postavljene bibliotekarske standarde prilagoditi njihovim zahtevam.

Samo Zorc iz Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, je predstavil projekt eContentplus, projekt MICHAEL (<http://www.michael-culture.org/>) Pier Giacomo Sola, Aimitie srl, projekt DELOS (<http://www.delos.info/>) Maristela Agosti iz Univerze v Padovi, dLib.si (www.dlib.si) Zoran Krstulović iz NUK-a in projekt KAMRA (<http://kamra.si>), ki je še v testni bazi in bo na internetu dostopen čez dva tedna, Breda Karun, prav tako iz NUK-a. Na koncu sta s predstavitevijo dosežkov na področju digitalizacije sodelovala še Adela Železnik, udeleženka iz Moderne galerije, in Sreten Ugričić, direktor srbske narodne knjižnice, ki je prevzela modificirano obliko slovenskega knjižničarskega programa COBISS. Vse predstavitve in diskusija so potekale v angleščini, vprašanja, ki so jih zastavljali poslušalci, pa so pokazala, da projektante in sodelavce čaka še obilo dela.

Alenka Kačičnik Gabrič

KONFERENCA XII. DNEVI JAVNEGA PRAVA IN I. DNEVI JAVNEGA SEKTORJA, Portorož, od 7. do 9. junija 2006

Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani je v sodelovanju s Pravno fakulteto v Ljubljani in podjetjem Portis, d.o.o. organiziral XII. dneve javnega prava in I. dneve javnega sektorja. V ospredju so bile teme o vplivu na kakovost dela javnih uslužbencev, njihovo zavedanje, da so v službi zaradi svojih strank – državljanek in državljanov Slovenije, da je njihovo delo ne-le v interesu javnosti, temveč tudi javno, ter na njihovo pripravljenost, da sledijo najsodobnejšim trendom na področju storitev. Zato je bila konferenca zastavljena širše in je bila zanimiva za celoten javni sektor.

V obravnavo so bile vključene različne vsebine kot npr. pravna vprašanja v zdravstvu, šolstvu, davki, javne finance, zakonodaja in postopki, sodstvo, e-uprava, učinkovito upravljanje in zniževanje stroškov itd. Vse te vsebine ponujajo široko paleto znanj in so zanimive za

menadžerje, vodilne in vodstvene delavce, pa tudi za referente, zdravnike, učitelje, sodnike, socialne delavce, informatike, inšpektorje itd.

Udeleženci so prišli večinoma iz javne uprave. Iz Arhiva RS smo se konference udeležili Marjan Zupančič, dr. Matevž Košir, Jože Škofljanec in kot predavatelj mag. Vladimir Žumer.

Udeležil sem se uvodnih predavanj, kjer je bila obeležena 50-letnica Inštituta za javno upravo pri Pravni fakulteti in so bile podeljene nagrade Zlata lastovka za najbolj prijaznega javnega uslužbenca, javno organizacijo in najboljšega javnega menedžerja. Zanimiva je bila tudi okrogla miza Slovenija sredi reform z znanimi strokovnjaki, dr. Jožetom Mencingerjem, Branimirjem Štrukljem, Dušanom Krajnikom itd.

Na Sekciji E-uprava za boljšo javno upravo sta s svojimi prispevki nastopila tudi mag. Vladimir Žumer in Gorast Perenič v povezavi z uveljavitvijo Zakona o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih.

Zadnji dan konference sem se udeležil delavnice Obvladovanje informacij v javnem sektorju, ki jo je vodil Jaka Stele, Microsoft, d.o.o.

Marjan Zupančič

RAZSTAVA »KO JE UMRL MOJ OČE« V MARIBORU

V Muzeju narodne osvoboditve v Mariboru je bila 25. aprila odprta razstava »Ko je umrl moj oče«, Risbe in pričevanja otrok iz koncentracijskih taborišč na italijanski vzhodni meji 1942-1943, ki je plod sodelovanja med Arhivom Republike Slovenije (Metka Gombač), Centrom »Isontino di Ricerca e Documentazione Storica e Sociale« Leopoldo Gasparini« (Dario Mattiussi) Gradišče ob Soči in Narodnim muzejem (Boris M. Gombač). Razstava bo gostovala v Mariboru do konca junija.

Metka Gombač

RAZSTAVA OB OKROGLI MIZI O PARIŠKI MIROVNI KONFERENCI

Dne 26. maja je bila v veliki dvorani SAZU v Ljubljani okrogla miza, posvečena Pariški mirovni konferenci leta 1946. V preddverju pa je bila postavljena razstava študijskega gradiva in publikacij, ki so jih pripravili slovenski intelektualci v podporo jugoslovanski diplomaciji na Pariški mirovni konferenci. Večina gradiva, razstavljenega na razstavi (avtorica Metka Gombač), je iz zapuščine dr. Frana Zwittera (AS 1402 Fran Zwitter), ki se hrani v Oddelku za dislocirano arhivsko gradivo II Arhiva Republike Slovenije.

Metka Gombač

SEMINAR PRENOVLJENI PORTAL E-UPRAVA IN NOVI PORTAL E-SJU

Na seminarju, ki ga je podjetje Planet GV, d.o.o. organiziralo 1. junija 2006, sta predavateljici iz Direktorata za e-upravo in upravne procese pri Ministrstvu za javno upravo predstavili projekte elektronskega poslovanja javne uprave, pri katerih sodelujeta. Teja Batagelj in Maja Zupančič sta predstavili tudi vsebino, ki bi jo po programu moral Dušan Kričej. Seminarja se je udeležilo okrog petdeset predstavnikov iz različnih institucij javnega sektorja (državna uprava, lokalna samouprava, javni zavodi) in tudi privatnih podjetij.

V prvem delu sta predstavili Državni portal e-uprava in portal e-SJU (elektronske storitve javne uprave) tako z vidika uporabnika, kot tudi z vidika administratorjev sistema. V drugem delu so bile predstavljene tehnologije, ki omogočajo delovanje celotnega sistema: centralni informacijski sistem, e-plaćila, e-podpisovanje in e-vročanje. Posamezne tehnološke rešitve so bile prikazane tudi s praktičnimi primeri, pojasnili pa sta tudi zakonske osnove in možnosti za vključevanje v sistem.

Darija Plevel

DELAVNICA O E-ARHIVIRANJU IN VAROVANJU INFORMACIJ

Podjetje Palsit d.o.o. je 2. junija v Ljubljani organiziralo brezplačno delavnico o e-arhiviranju in certificiranju po standardu ISO/IEC 27001:2005. V prvem delu nam je Boštjan Berčič iz Inštituta za pravno informatiko predstavil posamezne dele Zakona o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA) in poglede na politiko hranjenja dokumentov in podatkov. Kot možno rešitev za hrambo e-gradiva je navedel ustanavljanje e-arhivov (specializirani ponudniki digitalne hrambe – elektronski arhivarji). Ti bi lahko hranili in imeli dostop do vseh podatkov ali pa bi hranili le varnostne attribute (prstni odtis in podpise). V drugem delu delavnice sta Aleksander Šinigoj in Peter Krkoč predstavila postopke pri certificiranju standarda ISO/IEC 27001:2005 v njihovem podjetju, Palsit d.o.o. Jože Knez iz Slovenskega inštituta za kakovost in meroslovje (SIQ) pa je podrobneje predstavil sam standard, razloge za uvajanje sistemov varovanja informacij in koristi, ki jih takšni sistemi prinašajo.

Darija Plevel
Suzana Felicijan Bratož

POSVET K REZULTATOM USMERJENI FINANČNI NAČRTI, Ljubljana, 9. maj 2006

Ministrstvo za finance je organiziralo posvet z namenom, da bi glede na sprejeto Strategijo razvoja notranjega nadzora javnih financ za obdobje do leta 2008 proračunski uporabniki pospešeno pričeli z uvajanjem načrtovanja in poročanja k rezultatom usmerjenega proračuna. Cilj vsega tega pa je z manjšimi sredstvi priti do kvalitetnejših rezultatov.

Posvet je vodila Marija Janc z Direktorata za javno računovodstvo na Ministrstvu za finance. Prvi predavatelj je bil dr. Žiga Andoljšek z Direktorata za javno premoženje na MF, ki je v svojem prispevku z naslovom Osnovne aktivnosti pri pripravi k rezultatom usmerjenega finančnega načrta prikazal bistvene usmeritve za doseg zgoraj omenjenega cilja.

Mira Bitenc iz Računskega sodišča se je osredotočila na to, kako naj izgledajo finančna poročila, da bodo razumljiva, jasna in transparentna širši javnosti in s tem seveda tudi revizorjem. Pomembno je, da jih lahko primerjamo s finančnimi načrti.

Mateja Bizilj iz Sektorja za proračun na Ministrstvu za finance pa je s praktičnimi primeri prikazala napake in pomanjkljivosti pri sprejemanju ciljev. Cilji naj bodo konkretni in jasni, merljivi, realni in dosegljivi, primerni, časovno določeni in številčno omejeni. Izhodiščni vrednosti, ki jo imamo, moramo dodati želeni napredek in tako dobimo ciljno vrednost. Vsi zaposleni morajo poznati cilje institucije.

V prihodnosti bo država uvedla enoten informacijski sistem za spremljanje ciljev in rezultatov. Na koncu je Marija Janc predstavila nekaj konkretnih in koristnih informacij za delo finančno- računovodskih služb.

Vida Bukovec

POSVET UREJANJE JAVNIH FINANC, Portorož, 13. in 14. april 2006

V Portorožu se je odvijal dvodnevni posvet na temo urejanja financ, ki smo se ga udeležili uslužbenci finančnih služb posrednih in neposrednih proračunskih uporabnikov. Predstavljena je bila problematika notranjega nadzora javnih financ in zadolževanja ter financiranja občin. S strani Računskega sodišča so opozorili na najpogosteje ugotovljene nepravilnosti pri porabi javnih sredstev. Najbolj aktualne teme, ki so sprožile veliko vprašanj in pritožb s strani finančnih uslužbencev, so bile predvidene spremembe in novosti na področju javnih financ, k rezultatom usmerjen proračun ter organizacija in priprava projektov za črpanje sredstev EU. Posvet je zaključil dr. Aleksij Mužina, ki je v svojem prispevku predstavil oblike javno-zasebnega partnerstva.

Tatjana Tomažin

KADROVSKI FORUM JAVNE UPRAVE 2006

Kadrovski forum javne uprave, ki ga je organizirala Fakulteta za upravo dne 14. 2. 2006, se je odvijal na štirih plenumih:

- nova uslužbenska zakonodaja,
- delovna razmerja v javnem sektorju,
- kadri, kompetence in učinkovitost v javni upravi,
- razvojne smernice pri ravnanju z ljudmi v javni upravi.

Med vsemi predstavitvami na forumu sta se mi najbolj vtisnili dve, in sicer novela Zakona o javnih uslužbencih, ki jo je predstavila Štefka Korade Purg, višja sekretarka na Ministrstvu za

javno upravo, in Skupni evropski referenčni okvir za jezike, ki ga je predstavila mag. Marina Štros Bračko, sicer direktorica jezikovne šole Babylon.

Novela Zakona o javnih uslužbencih je del velikih sistemskih sprememb, ki si jih je Republika Slovenija zadala v okviru približevanja Evropski uniji, in sicer posodobitev javne uprave, ki deluje po načelih zakonitosti, učinkovitosti, usmerjenosti k uporabnikom, strokovnosti in politični nevtralnosti. Novela citiranega zakona pomeni vzpostavitev sodobnega in preglednega uslužbenskega sistema, ki temelji na standardih in načelih, ki jih države Evropske unije upoštevajo pri oblikovanju pravnih ureditev sistema javnih uslužbencev. Z uvedbo sistema javnih uslužbencev in njegovim udejanjanjem v praksi pa so se seveda pojavili tudi novi pristopi k upravljanju človeških virov kot enega najpomembnejših virov za zagotavljanje delovanja sistema in doseganje postavljenih ciljev.

Osnovna ideja sprememb in dopolnitev sistema javnih uslužbencev je bila v poenostavitvi postopkov, v jasnejših opredelitvah temeljnih pojmov in rešitev ter v približevanju statusa zaposlenih v javnem sektorju statusu zaposlenih v zasebnem sektorju. Spremembe in dopolnitve zakona o javnih uslužbencih so torej sledile rešitvam, katerih glavni cilj je bila uvedba učinkovitejšega uslužbenskega sistema, ki bo omogočil kakovostno upravljanje kadrovskega virov in njihovo učinkovito vključevanje v izvajanje nalog uprave oziroma nalog, neposredno povezanih z izvajanjem oblasti ali varstvom javnega interesa. Za doseg tega cilja je bilo treba natančneje opredeliti nekatere pojme, hkrati pa je bilo treba v zakon vgraditi še dodatne rešitve in motivacijske elemente, ki bodo omogočali vključevanje in napredovanje javnih uslužbencev.

Skupni evropski jezikovni okvir – CEF (Common European Framework) – polno ime je skupni evropski referenčni okvir učenja in poučevanja jezikov – učenje, poučevanje in ocenjevanje. Bistvo CEF-a so skupne referenčne ravni - osnovna merila. To so osnovni opisi, kaj lahko uporabnik jezika naredi na šestih različnih ravneh, od osnovne (A1, A2), srednje (B1, B2) do visoke (C1, C2). Opisi so osnova za oznake ravni, kot so "pre-intermediate, university level, year 3" in omogočajo izvajalcem tečajev, da lahko razložijo, kaj naj bi slušatelji znali na določeni ravni. Lestvica A1 do C2 je precej jasnejša od oznak srednja stopnja in višja stopnja in se vse bolj uporablja za opisovanje in primerjanje ravni v okviru enega jezika in med različnimi jeziki.

Vsi opisi na lestvicah so pozitivno naravnani in prikazujejo učinkovitost glede na pet spretnosti, ki se nanašajo na tri področja. To so razumevanje (poslušanje in branje), govor (govorna interakcija, govorno ustvarjanje) in pisanje. Običajno jezikovno znanje opisujemo kot skupek štirih spretnosti: poslušanje, branje, pisanje in govor. Skupni evropski jezikovni okvir pa opisujemo na temelju "dojemanja, interakciji" in "posredovanju". Posredovanje vključuje prevode, interpretacije in druge načine posredovanja pomena. Skupni evropski jezikovni okvir dopušča razlikovanje med govornim ustvarjanjem in govorno interakcijo.

Jolanda Fon

DNEVI DELOVNEGA PRAVA IN SOCIALNE VARNOSTI, Portorož, od 1. do 2. junija 2006

Med številnimi referati, ki so jih predstavili eminentni strokovnjaki s področja delovnega prava ter pokojninskega in invalidskega zavarovanja, bi predstavila povzetek predstavitve Mirana Kalčiča, direktorja Zavoda za varstvo pri delu.

Predavatelj ugotavlja, da se bo problem podaljševanja življenjske dobe in s tem staranja prebivalstva v prihodnosti še zaostroval. Zaradi tega bi se morale starajoče družbe pripraviti na posledice tega izredno aktualnega pojava ter v sisteme socialne varnosti vgraditi možnost fleksibilnega zaposlovanja starejših oseb in njihovega upokojevanja v obveznem pokojninskem zavarovanju. Starost definira kot dobo v človekovem življenju od zrelih let do smrti, starostnika pa kot človeka v starosti. Mednarodna zdravstvena organizacija je glede delovno aktivne populacije opredelila začetek obdobja staranja s 45. letom starosti, kar je sicer skladno s splošno definicijo starosti, pa tudi podlaga za opredelitev določene osebe za težje zaposljivo (40 let ženska, 45 let moški) ali za pravno definiranje statusa starejšega delavca, ki uživa posebno varstvo v skladu z nacionalno zakonodajo. Delež upokojenecv v prebivalstvu Slovenije (2.003.584) tudi narašča in predstavlja v letu 2005 že 26,7%. Dejstvo je, da se povečuje upokojitvena starost, saj se je dejanska upokojitvena starost ob pridobitvi pravice do pokojnine povečala in znaša starostna pokojnina pri moških 61 let in 6 mesecev v letu 2006, pri ženskah pa 55 let in 4 mesece v letu 2006.

Na področju posebnega varstva starejših delavcev, ki posega v atipične oblike zaposlitev in ki starejšim delavcem omogoča pripravo na upokojitev ter delno upokojevanje, ZDR v 202. členu (krajši delovni čas) določa pravico starejših delavcev do dela s krajšim delovnim časom od polnega in delne upokojitve v skladu z 58. členom ZPIZ-1. V podobni funkciji je tudi tako imenovana reaktivacija oziroma ponoven vstop v delovno aktivnost, ki pa ni le pravica starejšega delavca, ki je že uveljavil pravico do pokojnine, temveč je to odvisno tudi od pogodbene volje delodajalca, s katerim sklepa starejši delavec – upokojenec pogodbo o zaposlitvi. Reaktivacija je z vidika uživanja polovice pokojnine urejena v 178. členu ZPIZ-1.

Sistem fleksibilnega upokojevanja, ki je uzakonjen z ZPIZ-1 tako, da v 36. členu določa le minimalne pogoje starosti in pokojninske dobe, ne pa tudi polnih pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine, je ustrezno izpeljan tudi v pravni ureditvi delovnih razmerij. Omogoča nadaljevanje delovnega razmerja brez prekinitve in brez soglasja delodajalca, čeprav je starejši delavec že izpolnil pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine. Od njegove volje je odvisno, ali bo uveljavil pravico do starostne pokojnine, ali pa bo nadaljeval z delom po veljavni pogodbi o zaposlitvi oziroma izkoristil pravico do dela s krajšim delovnim časom od polnega.

Atipične oblike zaposlitve lahko opredelimo kot tiste oblike, v okviru katerih delavec opravlja delo za delodajalca zunaj rednega, to je tipičnega delovnega razmerja. Za atipične oblike zaposlitve je značilna zlasti začasnost, delnost, negotovost zaposlitve, v nekaterih primerih tudi različnost delodajalca ali celo delo zunaj delovnega razmerja na podlagi posebnih, drugih pravnih razmerij.

ZDR ureja v okviru poglavja o posebnostih pogodb o zaposlitvi atipične oblike zaposlitve, ki jih zasledimo tudi v mednarodnih pravnih virih in primerjalno pravnih ureditvah, in sicer:

- pogodbo o zaposlitvi za določen čas in v tem okviru tudi sezonsko delo in projektno delo (52. do 56. člen),
- pogodbo o zaposlitvi med delavcem in delodajalcem, ki opravlja dejavnost zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku (57. do 62. člen),
- pogodbo o zaposlitvi zaradi opravljanja javnih del (63. člen),
- pogodbo o zaposlitvi s krajšim delovnim časom (64. do 66. člen),

- pogodbo o zaposlitvi za opravljanje dela na domu (67. do 71. člen).

Poleg navedenih določb so pomembne še določbe ZDR, ki urejajo odpoved pogodbe o zaposlitvi. Pomembno je absolutno varstvo starejših delavcev (80. do 117. člen), zlasti 114. člen, ki ne dovoljuje odpovedi pogodbe o zaposlitvi starejšemu delavcu iz poslovnih razlogov, čeprav s ponudbo nove pogodbe o zaposlitvi.

Dejstvo je, da se bo moralo obdobje delovne aktivnosti zaradi podaljševanja življenjske dobe in spreminjanja demografske slike prebivalstva iz ekonomskih razlogov podaljševati, sistem obveznega pokojninskega zavarovanja pa bo moral biti prilagojen novi demografski in zaposlitveni situaciji, saj se bo število mlajših delavcev zmanjševalo.

Jolanda Fon

SEMINAR BISTVENE NOVOSTI V ZAKONU O JAVNIH USLUŽBENCIH,

Ljubljana, 20. april 2006

Novela ZJU je bila objavljena v Uradnem listu številka 113/2005 in je stopila v veljavo z dnem 31.12. 2005.

Za delovne izkušnje se šteje delovna doba na delovnem mestu, za katero se zahteva ista stopnja izobrazbe in čas pripravništva v isti stopnji izobrazbe, pa tudi delovne izkušnje, za katere se zahteva za eno stopnjo nižja izobrazba, razen pripravništva v eno stopnjo nižji izobrazbi. Delovne izkušnje se dokazujejo z verodostojnimi listinami.

Javnega uslužbenca mora delodajalec varovati pred šikaniranjem, grožnjami in podobnimi ravnanji, ki ogrožajo opravljanje njegovega dela.

Prepovedano je vsako fizično, verbalno ali neverbalno ravnanje ali vedenje javnega uslužbenca, kiustvarja sovražno, ponižujoče delovno okolje za osebo.

Javnemu uslužbencu je treba zagotoviti plačano pravno pomoč, kadar je zoper njega uveden kazenski ali odškodninski postopek pri izvrševanju javnih nalog, delodajalec pa oceni, ali so bile te javne naloge izvršene zakonito.

Določbe, ki se nanašajo na kadrovski načrt, veljajo tudi za javne agencije, javne sklade, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje in Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Kadrovski načrt sprejme direktor za proračunsko obdobje dveh let.

Upravljalca Centralne kadrovske evidence je Ministrstvo za javno upravo.

V noveli je opredeljena razmejitev med uradniki in drugimi javnimi uslužbenci. Uradniki so javni uslužbenci, ki v organih opravljajo javne naloge, spremljajoče naloge pa opravljajo strokovno-tehnični javni uslužbenci.

V zvezi z varstvom pravic je zapisano, da je zoper odločitev o pravici oziroma obveznosti iz delovnega razmerja in zoper kršitev pravic iz delovnega razmerja dovoljena pritožba, ki ne zadrži izvršitve odločitve o pravici oziroma obveznosti iz delovnega razmerja, razen v primeru prenehanja delovnega razmerja. Javni uslužbenec lahko vloži pritožbo v 8 dneh od vročitve pisnega sklepa o pravici oziroma obveznosti oziroma v 8 dneh po izreku 15 dnevne roka za izpolnitev obveznosti oziroma odpravo kršitve.

Ob imenovanju v drug naziv, ob napredovanju v višji plačni razred in ob premestitvi na drugo delovno mesto se sklone aneks k pogodbi o zaposlitvi. Sklep se izda javnemu uslužbencu, če ne soglaša z vsebino aneksa k pogodbi o zaposlitvi.

Javni natečaj se vodi po splošnem upravnem postopku, o izbiri oziroma neizbiri se vsakemu kandidatu izda in vroči sklep.

Delovno razmerje za določen čas se lahko sklene brez javnega natečaja ne glede na to ali je posameznik opravil strokovni izpit, največ za dobo petih let, z možnostjo enkratnega podaljšanja. Z javnim uslužbencem, ki sklene delovno razmerje za določen čas, se ne sme skleniti delovno razmerje za nedoločen čas na uradniškem delovnem mestu brez javnega natečaja. Pripravnik, ki je bil izbran na javnem natečaju, lahko po zaključnem pripravništvu sklene delovno razmerje za nedoločen čas brez javnega natečaja. V.d.-ja se lahko imenuje brez javnega natečaja za 6 mesecev, vendar pa mora izpolnjevati predpisane pogoje.

Premeščanje javnega uslužbenca iz strokovno tehničnega delovnega mesta na uradniško delovno mesto ni mogoče, ker je postopek izbire drugačen, pa tudi pogoji za zasedbo delovnega mesta so drugačni.

Nadrejeni mora spremljati delo, strokovno usposobljenost in kariero javnih uslužbencev in vsaj enkrat letno opraviti razgovor z njimi.

Ocenjevanje uradnikov bo uredil Zakon o sistemu plač v javnem sektorju.

Javni uslužbenec je lahko premeščen na ustrezno delovno mesto, za katero izpolnjuje predpisane pogoje in ga je sposoben opravljati. Uradnika je mogoče trajno premestiti le na uradniško delovno mesto, razen če gre za premestitev iz razloga nesposobnosti ali iz poslovnega razloga. S soglasjem je mogoče uradnika premestiti tudi na strokovno-tehnično delovno mesto, naziv mu v tem času miruje, čas opravljanja dela na strokovno-tehničnem delovnem mestu pa se všteva v napredovalno obdobje. Uradnika je možno začasno premestiti na delovno mesto, na katerem se opravljajo zahtevnejše naloge v višjem nazivu; imenovanja ni, temveč se mu za čas premestitve določijo pravice glede na višji naziv. Premestitev javnega uslužbenca brez soglasja začne učinkovati z dnem, ki je določen v sklepu o premestitvi, vendar ne prej kot sedmi dan po vročitvi sklepa. Po poteku roka začasne premestitve ima javni uslužbenec pravico do vrnitve na delovno mesto, na katerem je delo opravljal pred premestitvijo.

Pogodba o zaposlitvi javnega uslužbenca preneha, če:

- uradnik ne opravi ustreznega strokovnega izpita,
  - če je s pravnomočno sodbo obsojen za naklepno kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti z nepogojno kaznijo več kot šest mesecev zapora,
  - na drug način, če tako določa ta zakon oziroma področni zakon, ki ureja delovna razmerja.
- Z dnem prenehanja veljavnosti pogodbe o zaposlitvi uradniku ugasneta naziv in položaj.

Redna odpoved pogodbe o zaposlitvi oziroma premestitev iz poslovnih razlogov nastopi zaradi zmanjšanja obsega javnih nalog, privatizacije javnih nalog, iz organizacijskih, strukturnih, javnofinančnih ali podobnih razlogov. Podlaga za ugotovitev razloga za prenehanje delovnega razmerja oziroma premestitev iz poslovnega razloga je sprememba akta o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest. Odločitev o reorganizaciji se lahko sprejme na ravni organa, za organe državne uprave pa odloči vlada. Reorganizaciji mora biti priložena obrazložitev, ki vsebuje cilje reorganizacije, razloge za njeno izvedbo, analizo delovnih opravil in delovnih postopkov ter število in strukturo delovnih mest in število javnih uslužbencev. Z obrazloženo reorganizacijo mora predstojnik seznaniti reprezentativne sindikate v organu. Program razreševanja presežnih javnih uslužbencev poteka po določbah Zakona o delovnih razmerjih. Uradnik se premesti na delovno mesto, ki se opravlja v istem nazivu in za katero izpolnjuje pogoje ter je zanj ustrezno strokovno usposobljen, če je tako delovno mesto v organu prosto; strokovno-tehnični uslužbenec se premesti na delovno mesto, ki je ovrednoteno z najmanj enako osnovno plačo in za katero izpolnjuje pogoje ter je zanj ustrezno strokovno usposobljen, če je tako delovno mesto v organu prosto. Če presežnega javnega uslužbenca ni mogoče premestiti, se mu lahko zagotovi poklicna prekvalifikacija ali

dokvalifikacija. Če uradnika ni mogoče premestiti pod navedenimi pogoji, ima pod istimi pogoji pravico do premestitve na delovno mesto, ki se opravlja v nazivu istega kariernega razreda ali prvega nižjega kariernega razreda. Uradnik se v tem primeru razreši naziva in imenuje v najvišji naziv, v katerem se lahko opravlja delo na delovnem mestu, na katero je premeščen. Če premestitev ni mogoča, se ga uvrsti na interni trg dela. Če v enem mesecu ni možna premestitev, se mu odpove pogodba o zaposlitvi.

Redna odpoved iz razloga nesposobnosti nastopi takrat, kadar javni uslužbenec ne dosega pričakovanih rezultatov dela. Če je bil javni uslužbenec premeščen iz poslovnega razloga, postopka ugotavljanja nesposobnosti ni mogoče uvesti v prvih šestih mesecih po premestitvi. Uradnik je nesposoben za položaj, če:

- organ ali organizacijska enota, ki jo vodi, ne dosega pričakovanih delovnih rezultatov,
- na delovnem področju organa ali organizacijske enote prihaja do ponavljajočih se napak pri poslovanju ali pride do težje napake pri poslovanju.

Šteje se, da uradnik ni nesposoben za položaj, če je s skrbnostjo dobrega gospodarja storil vse, kar je bilo v njegovi pristojnosti, da bi preprečil, odpravil oziroma odvrnil slabo delovanje oziroma napake. Šteje se, da organ oziroma organizacijska enota ne dosega pričakovanih delovnih rezultatov, če ne opravlja dela v določenih ali dogovorjenih rokih oziroma naloženega dela ne opravlja strokovno in kakovostno.

Predstojnik lahko redno odpove pogodbo o zaposlitvi tudi v primeru, če javni uslužbenec ne izpolnjuje več pogojev za delovno mesto, na primer zaradi spremembe zakona, vendar pa mora javnemu uslužbencu omogočiti, da v razumnem roku izpolni pogoje za delovno mesto. Drugi dodatni razlog za redno odpoved pogodbe je polna starost in polna pokojninska doba za upokojitev.

Jolanda Fon

OBVEZNA KVOTA ZAPOSLOVANJA INVALIDOV, 12. januar 2006

Dne 12.1.2006 sem se udeležila seminarja na temo obvezna kvota zaposlovanja invalidov. Vlada RS je 7. 12. 2005 sprejela Uredbo o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov, ki med drugim opredeljuje način in postopek izvajanja kvotnega sistema pri zaposlovanju invalidov, višino kvote po dejavnostih delodajalcev ter postopek in dokazila o izpolnjevanju kvote. V skladu z Uredbo bodo po 1. januarju 2006 morali delodajalci, ki zaposlujejo najmanj 20 delavcev, zaposlovati obvezno kvoto invalidov, ne glede na to, ali gre za javni ali zasebni sektor.

Kvotni sistem zaposlovanja invalidov pomeni:

- obvezno zaposlovanje določenega števila invalidov v primerjavi s skupnim številom vseh zaposlenih pri delodajalcu, ali pa
- nadomestno izpolnjevanje kvote s sklenitvijo pogodb o poslovnem sodelovanju z zaposlitvenim centrom ali z invalidskim podjetjem: kvota za enega invalida se prizna, če znaša letna vrednost stroškov dela po pogodbi najmanj 12 minimalnih plač (1.471.200 tolarjev), ali pa
- plačevanje mesečnih prispevkov v višini 70 % minimalne plače za vsakega manj zaposlenega invalida v okviru kvote, določene s posebno uredbo (mesečno 85.820 tolarjev, letno 1.029.840 tolarjev).

Delodajalci, ki zaposlujejo najmanj 20 delavcev, so dolžni zaposlovati invalide v okviru določenega deleža od celotnega števila zaposlenih. Povezane družbe, ki skupaj zaposlujejo najmanj 20 delavcev, so dolžne zaposlovati invalide v okviru določene kvote od celotnega števila vseh zaposlenih delavcev v povezanih družbah. Kot povezana družba se po Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov-ZZRZI (Uradni list RS, št. 100/05-uradno prečiščeno besedilo) ne šteje invalidsko podjetje. Kvota je glede na dejavnost delodajalca lahko različna, vendar ne more biti nižja od 2 % in ne višja od 6 % od skupnega števila zaposlenih. V primeru, da tako izračunana kvota ne predstavlja celega števila, se vrednosti do 0,5 % zaokrožijo navzdol in vrednosti od vključno 0,5 % zaokrožijo navzgor.

Delež kvote se določi različno po dejavnostih glede na področja po Standardni klasifikaciji dejavnosti (Uradni list RS, št. 2/02):

2 % kvota za javno upravo, obrambo, socialno zavarovanje, finančno posredništvo in izobraževanje; 3% kvota za poslovanje z nepremičninami; 4 % kvota za trgovino, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe in druge javne, skupne in osebne storitvene dejavnosti; 5 % kvota za promet, skladiščenje, zveze, zdravstvo in socialno varstvo; 6 % kvota za kmetijstvo, lov, gozdarstvo, ribištvo in ribiške storitve, rudarstvo, predelovalne dejavnosti, oskrba z električno energijo, plinom in vodo, gradbeništvo in gostinstvo.

Za delodajalca, ki zaposluje manj kot 50 zaposlenih, se obvezna kvota zmanjša za eno odstotno točko, vendar ne more biti manjša od 2 %.

Upoštevati je treba obvestilo AJPES-a o identifikaciji in razvrstitvi po dejavnostih.

V kvoto se všttevajo vsi invalidi iz 3. člena Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov - ZZRZI, ki imajo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi za najmanj 20 ur tedensko. Invalid, zaposlen v podporni zaposlitvi, se šteje za dva zaposlena invalida. Invalid po 3. členu ZZRZI je:

- oseba, ki pridobi status invalida po tem zakonu ali po drugih predpisih ali oseba, pri kateri so z odločbo pristojnega organa ugotovljene trajne posledice telesne ali duševne okvare ali bolezni in ima zaradi tega bistveno manjše možnosti, da se zaposli, ohrani zaposlitev ali v zaposlitvi napreduje.

Sklad RS za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov bo mesečno preverjal izpolnjevanje kvote na podlagi elektronsko pridobljenih podatkov Zavoda za zdravstveno zavarovanje.

Izpolnjevanje predpisane kvote preverja Sklad na zadnji dan v mesecu, za katerega delodajalec obračuna plače.

Jolanda Fon